

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

c. k. wyższéj szkoły realnéj

w Stanisławowie

za rok szkolny

1886.

Nakładem funduszu naukowego.

STANISŁAWÓW.

Z drukarni Jana Dankiewicza.

1886.

SPRAWOZDANIE

DYREKCYI

C. K. WYŻSZÉJ SZKOŁY REALNÉJ

W STANISŁAWOWIE

ZA ROK SZKOLNY

1886.

Nakładem funduszu naukowego.

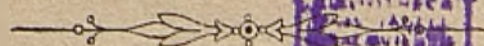
STANISŁAWÓW.

Z DRUKARNI JANA DANKIEWICZA.

1886.

TREŠĆ (INHALT).

ROZBIÓR CHEMICZNY

WÓD STUDZIENNYCH MIASTA STANISŁAWOWA

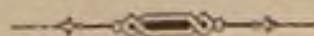
POD WZGLĘDEM

NAJWAŻNIEJSZYCH ICH SKŁADNIKÓW

DOKONANY PRZEZ

FRANCISZKA MIAZGĘ,

profesora c. k. wyż. szkoły realnej.

WSTĘP.

Powietrze, woda i mieszkanie są czynnikami równie wpływającymi na zdrowie i życie człowieka jak pokarmy, dlatego również potrzeba na ich jakość zwracać uwagę; rzadko jednak czyni się zadość temu, bądź to wskutek nieoględności, bądź też z nieświadomości, a niekiedy i wskutek niemożebności. Jakkolwiek się to dzieje, następstwa tego są wielkiej doniosłości, bo przedewszystkiem cierpi na tem zdrowie, za czem idzie trudne wypełnianie obowiązków, a przy trwającym podobnym stanie ubytek sił do pracy.

Pomiędzy tymi oto czynnikami jest bardzo ważną z różnych względów woda, jakiej się używa do picia i potraw, i jej znaczenie choć w kilku słowach chcę tu wykazać.

Woda używana do picia służy jako rozpuszczalnik wszystkich pokarmów w żołądku i ułatwia tam przemianę materyi, wchodzi w skład organizmu ludzkiego bo od 70%—80% wynosi, występując z tego organizmu jako pot, zabiera różne wydzieliny zaskórne i ulatniając się utrzymuje równą ciepłotę ciała. Organizm dojrzałego człewieka wydziela wodę w ciągu dnia w różnej ilości od 2. do 3. litrów.

Woda do organizmu dostaje się jako taka albo w pokarmach w róż nej ilości n. p. w mięsie 70% — 80%, w mleku 87% — 90%, w chlebie 30%—40%, w owocach, jarzynach 85%—90% w ogóle organizm ludzki przyjmuje wodę w różnej formie około 3. litrów.

Jeżeli znowu zwrócimy uwagę na zawartość różnych składników w wodzie, którą pijemy, a szczególnie na materye organiczne, do których wliczamy różne ciała białkowe, ustroju roślinnego i zwierzęcego, to wówczas w całej pełni jej znaczenie nam się okaże. Różnemi drogami one się tam dostają, najczęściej i prawie zawsze wydzieliny ludzkie i zwierzęce z wodą meteorologiczną przesiąkają ziemię lub z kanałów dostają się do studzien.

Jeżeli z wydzielin ludzkich tylko 0·5 grm. dziennie wsiąka w ziemię, to przy ludności n. p. stutysięcznej wsiąka około 40 milion. kg., a w mieście jak Stanisławów około 20.000 ludności mającem, rocznie około 8 milion. kg. wsiąka w ziemię i zwolna dostaje się do wody studziennej. Czy to na stan zdrowotny mieszkańców nie musi wpłynąć szkodliwie i czy to nie wyjaśnia nam przyczyny tak znacznej śmiertelności w naszem mieście, gdzie na 1000 umiera rocznie 33·08% — bezsprzecznie obok innych przyczyn musi być także jedną z nich zła woda, co wreszcie w dalszym ciągu się wyjaśni.

Skoro tak się ma rzecz, obowiązkiem jest tedy władz czuwać nad czystością i porządkiem, a mieszkańców zastósować się do rozporządzeń we własnym ich interesie. Aby osiągnąć skutek, pierwsze powinne zarządzać od czasu do czasu badanie wody studziennej przynajmniej co do zawartości tych składników, które są uznane za szkodliwe jak kwas azotowy, amoniak, materye organiczne, kwas azotawy, drudzy zaś przyczyniać się do usunięcia wskazanego złego.

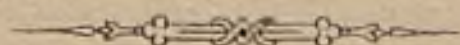
Tak oto można wpłynąć na poprawienie się stanu zdrowotnego i zabezpieczyć się przed groźnem widmem jak cholera, która dostawszy się nawet do nas, nie znajdzie tak łatwo gruntu do swego rozwoju.

Co do samego rozbioru chemicznego, którego dokonałem jakościowo i ilościowo na niewielkiej ilości wód tutejszych, dodaję, że nie było moim zamiarem wielkiej liczby studzien badać, bo to jest z wielkimi kosztami połączone, lecz jedynie jako przykłady przytoczyć, jakiej mniej więcej wody używają tutejsi mieszkańcy i przeto zwrócić uwagę ogółu na konieczną potrzebę wczesnego poprawienia złego w tym kierunku.

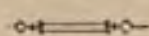
Krótka ta praca może da początek do gruntowego zbadania i szczegółowego zaznajomienia ogółu mieszkańców z jakością wód studziennych tutejszych, a gdy się to stanie, będzie prawdziwą przyjemnością dla piszącego, który wedle sił i środków chciał się przysłużyć dobru tegoż ogółu.

W Stanisławowie, w lipcu 1886.

Franciszek Miazga.

Sposoby przeprowadzenia rozbioru chem. wód studziennych.

Rozbioru chemicznego wód studziennych dokonałem podług sposobów podanych w dziele Dr. R. Freseniusa „Anleitung zur quantitativen chemisch. Analyse.....“, gdzie zaś odstąpiłem od tego, przytaczam autora w przypisku.

Jeżeli z jakościowego rozbioru wynikała mała ilość którego ze składników, przeto przy ilościowem oznaczeniu już nie uwzględniałem jego w ogóle, główną uwagę zwracałem na materye organiczne, kwas azotowy i amoniak, w ogóle te ciała, które przy jakościowem oznaczeniu zdradzały większą ilość, i czy wskutek tego woda może być przydatną do picia lub nie. Ilościowe oznaczenie składników uskuteczniłem sposobem ważenia lub miareczkowania.

W ciągu roboty niniejszej również uwagę zwróciłem na znane warunki, jakim odpowiadać powinna woda, a które przytaczam dla późniejszego porównania

1. ilość potrzebna kameleonu do utlenienia materyj organicznych w litrze nie powinna 0·004 mlgr. przenosić.

2. ilość kwasu azotowego może w litrze wody najwyżej 0·02 gr. się mieścić.

3. woda nie powinna zawierać amoniaku, siarkowodoru i kwasu azotawego.

4. ilość stałych składników nie powinna wynosić nad 0·5 gr. w litrze wody

5. ilość chlorków rozpuszczalnych może wynosić najwyżej 0·02 grm. w litrze wody, a ilość siarkanów rozpuszczalnych może być tylko nieznaczna.

6. ilość tlenku wapniowego może również tylko 0·2 gr. wynosić.

7. wreszcie powinna być woda czysta bezbarwna, bez zapachu.

8. ciepłota średnia wody nie powinna być wyższa nad 8° C.

1. Oznaczenie materyj organicznych.

Materye organiczne są bardzo ważnym składnikiem wody studziennej i od ich ilości zależy możliwość używania takiej wody: materye te będąc ustroju roślinnego, zwierzęcego lub ciałami białkowemi ulegają powolnemu gniciu i wytwarzają amoniak, który pod wpływem powietrza utlenia się na kwas azotowy i azotawy; materye organiczne gnijące wydzielają wodór, który zamienia kwas azotowy na azotawy i amoniak, powstałe kwasy łączą się wprawdzie z tlenkami metalicznymi i amoniakiem, ale przeto nie tracą swych własności szkodliwego oddziaływania na organizm ludzki.

W ostatnich latach zaczęto badać mikroskopijnie zawartość różnych wymoczków, bakteryi wogóle mikroorganizmów w wodzie, która jest najlepszym żywiołem do ich rozwoju, zwłaszcza w czasie różnych słabości nagminnych, jak cholery, tyfusu i t. d.

W tym kierunku obszerne badania rozwinął Dr. R. Koch, przewodniczący komisyi do zbadania cholery, który też i odnośne ogłosił sprawozdania*). Ponieważ metody bakteriologiczn. i mikrosk. badania wymagają bardzo wielkiej biegłości i ostrożności a nadto okazały się według badań bakteriologicznych i chemicznych Linka**) pierwsze jako niedostateczne, bo nie wszystkie bakterye muszą szkodliwie wpływać na wodę, przeto najpewniej do celu prowadzące są dotychczas jeszcze badania chemiczne, za którym to sposobem Link i inni przemawiają.

W niniejszej też pracy obrałem tę drugą drogę, a mianowicie sposób chemicznego oznaczenia materyj organicznych podanego przez Schulze-Trommsdorfa, który polega na ilościowem oznaczeniu nadmanganianu potasowego (kameleonu) potrzebnego do ich utlnienia w litrze wody się znajdujących.

Do 100 cc. wody badanej dodano $^1/_2$ cc roztworu zgęszczonego sody żrącej, wkroplono następnie 10 cc. kameleonu, zagotowano przez 10 minut do wrzenia, a po ostudzeniu do 60° C. dodano 5 cc. rozcieńczonego kwasu siarkowego, poczem dodano 10 cc. $^1/_{100}$ normalnego roztworu kwasu szczawiowego. Skoro nastąpiło odbarwienie cieczy, co przez lekkie ogrzanie przyspieszyć można, odmiareczkowano nadmiar kwasu szczawiowego nową ilością kameleonu tak długo aż ostatnie krople jego wywołały zabarwienie czerwone, przez kilka minut nieznikające. Nadwyżka wypotrzebowanych cc. kameleonu od ilości użytego kw. szczawiowego jest ową ilością, która utleniła materye organiczne: jeden cen. sześć. kameleonu zawierał 0 00032 grm. krysztalicz nadmanganianu potasowego.

---

*) Porównaj Wagner's Jahresberichte 1884. str. 1071.

**) Berichte der deut. chem. Gesel. Refer. 1886. str. 363.

Jeżeli przy jakościowem oznaczaniu okazała się obecność kw. azotawego, w takim razie przed oznaczeniem materyj organicznych dodano zwykłego kameleonu na zimno, gdyż w przeciwnym razie za wielkie powstałyby wypadki na materye organiczne.

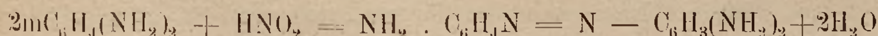
2. Oznaczenie kwasu azotowego.

Obok materyj organicznych również jest ważne oznaczenie kwasu azotowego tak ze względu na jego powstawanie jakoteż i następne przemiany, jakim ulega. Przy jego oznaczeniu postępowano metodą Trommsdorfa, która polega na użyciu miareczkowanego roztworu indychtu, przygotowanego sposobem Marxa.

W tym celu dodano do 25 cc. wody podwójnej ilości kwasu siarkowego zgęszczonego i wkraplano z biretki tak długo miareczkowany roztwór indychtu, aż ostatnie krople wywołały zielonkowate zabarwienie płynu, przyczem zachowano wszystkie wymogi w powyższej metodzie wskazane. Z ilości wypotrzebowanych cent sześć indychtu obliczono ilość kwasu azotowego wiedząc, że 1 milg kwasu azotowego odpowiadał 14 cc. indychtu.
Ponieważ wody te zawierają kwas azotawy, przeto oznaczoną jego ilość odciągnięto następnie od otrzymanych wyników kwasu azotowego.

3. Oznaczenie kwasu azotawego.

Do oznaczenia kwasu azotawego w małych ilościach używano dotychczas roztworu jodku cynkowego i skrobii, który z wolnym kwas. azotawym daje zabarwienie niebieskie. Metoda ta o tyle jest niedokładną, że woda niezawierająca nawet kwasu azotawego może dawać z powyższym odczynnikiem zabarwienie niebieskie, jeżeli zawiera większą ilość soli żelazowych. I tak stwierdzili Preusse i Tiemann, że 1 mlgr. chlorku żelazowego ($Fe_2 Cl_6 + 12 H_2 O$) wywołuje w 100 cc. wody zakwaszonej kwas. siarkowym z jodkiem cynkowym i skrobią zabarwienie niebieskie. Z tego zatem powodu inny obrałem sposób do ilościowego oznaczenia kwasu azotawego a nim jest podany naprzód przez P. Griessa*) a zastósowany i dokładnie opisany przez Preusse i F. Tiemanna**). Polega on na użyciu m. dwuamidobenzolu, który z wolnym kwasem azotawym daje w większych jego ilościach osad brunatny, w mniejszych zabarwienie żółte, powstaje tu barwnik będący trójamidoazobenzolem według wzoru:

$$2mC_6H_4(NH_2)_2 + HNO_2 = NH_2 . C_6H_4N = N — C_6H_3(NH_2)_2 + 2H_2O$$

*) Berichte d. deut. chem. Gesel. 1878, str. 624.
**) " " " " " " 627.

Doświadczenie wykonuje się następująco: Do 100 — 200 cc. wody zakwaszonej 1 cc. kwasu siarkowego (1 : 2) dodaje się 1 — 3 cc. metadwuamidobenzolu, którego 5 grm. rozpuszcza się w 1 litrze wody destylowanej. W razie obecności kwasu azotawego powstaje zaraz blado-żółte zabarwienie. Jeżeli w przeciągu 20 minut nie ma takiego zabarwienia to już obecność kwasu azotawego jest wykluczoną.

Do ilościowego oznaczenia kwasu azotawego zastósowałem metodę kolorymetryczną, a użyłem do tego następujących odczynników.

1. wzmiankowany powyżej roztwór metadwuamidobenzolu.

2. rozcieńczony kwas siarkowy 1 : 2.

3. roczyn azotynu potasowego, którego 1 cc. zawiera 0·01 mllgr. kwasu azotawego (N_2O_3).

Roczyn tego azotynu potasowego przygotowono w ten sposób, że 0·406 grm. azotynu srebrowego rozpuszcza się w gorącej wodzie i dodaje się roztworu chlorku potasowego, wskutek czego strącił się chlorek srebrowy, a po 24 godzinach stania wzięto 100 cc. z roztworu azotynu potasowego i rozwodniono do litra wodą destylowaną.

Mając przygotowane odczynniki, przystąpiono do wykonania doświadczenia. Do jednego z dwóch wysokich, wąskich cylindrów ze szkła bezbarwnego wlano 100 cc. wody badanej, dodano 1 cc. rozcieńczonego kwasu siarkowego, a następnie 1 cc. metadwuamidobenzolu. Jeżeli zaraz powstało zabarwienie żółte, natenczas pawtórzono doświadczenie tylko z połową wody, a nawet i z mniejszą ilością, uzupełniając zawsze wodą destylowaną do 100 cc.

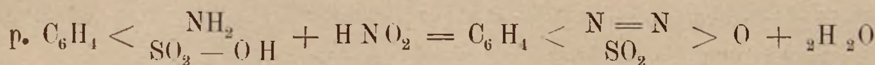
Do drugiego cylindra nalewa się wody destylowanej i 1 cc. roczynu azotynu potasowego, uzupełnia po markę, następnie 1 cc. kw. siarkowego i 1 cc. metadwuamidobenzolu.

Teraz porównuje się powstałe zabarwienie w wodzie destylowanej z zabarwieniem wody badanej, jeżeli jest ono słabsze, dodaje się azotynu potasowego tak długo, aż w obu cylindrach powstało jednakowe zabarwienie. Z ilości wypotrzebowanych cent. sześć. azotynu obliczono ilość kwasu azotawego zawartego w wodzie badanej.

Do jakościowego oznaczenia kwasu azotawego można użyć jeszcze innego sposobu podanego przez Griessa*) a polega on na powstawaniu zabarwienia czerwonego, jakie występuje przez dodanie kwasu sulfanilowego i naftylaminu z wolnym kwasem azotawym. Działanie to wyjaśnia się następującym wzorem:

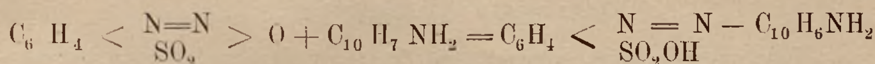
---

*) Berichte d. deut. chem. Gesel. 1879. str. 427.

$$p.\ C_6H_4 < {NH_2 \atop SO_2 - OH} + HNO_2 = C_6H_4 < {N = N \atop SO_2} > O + {}_2H_2O$$

kw. sulfanilowy kw. dwuazosulfobenzolowy (diazobenzolsulfosäure)

$$C_6H_4 < {N = N \atop SO_2} > O + C_{10}H_7NH_2 = C_6H_4 < {N = N - C_{10}H_6NH_2 \atop SO_2OH}$$

kw. dwuazosulfobenzolowy naftylamin kw. naftilaminazosulfobenzolowy (Naphtylaminazobenzolsulfosäure). Aby tę reakcyą wywołać dodaje się do wody badanej kilka kropel kwasu solnego i roztworu kw. sulfanilowego, powstaje naprzód pod wpływem uwolnionego kw. azotawego kw. dwuazosulfobenzolowy, który z naftylaminem daje ten barwnik czerwony.

4. Wykrycie kwasu siarkowodorowego.

Ten składnik wody studziennej starałem się wykryć nitroprusydkiem sodowym, który wrazie obecności siarkowodoru daje czerwono-fioletowe zabarwienie; w badanych tych wodach nie znalazłem siarkowodoru.

5. Wykrycie amoniaku i ilościowe jego oznaczenie.

Już poprzednio wykazałem, w jakich warunkach powstaje amoniak w wodach studziennych i jakie jest jego znaczenie, otóż starałem się w każdej z tych wód jakościowo oznaczyć zapomocą odczynnika Nesslerowego t. j. jodku rtęciowo-potasowego, który w razie obecności amoniaku daje żółto-czerwone zabarwienie a nawet ceglaste, jeżeli jest większa ilość amoniaku. Z jakościowego badania okazało się, czy zachodziła potrzeba ilościowego oznaczenia, które wykonałem również sposobem kolorymetrycznym.

W tym celu przygotowano roztwór salmiaku tak, iż 1 cc. zawierał w sobie 0·00001 grm. amoniaku i przystąpiono do wykonania doświadczeń.

Do 200 cc. wody badanej dodano dwa cent. sześć. węglanu sodowego i również tyle zgęszczonego roztworu sody żrącej, a to celem strącenia soli wapniow. i magnowych; po wykłóceniu kilkominutowem pozostawiono w spokoju, aż osad się zebrał na spodzie, poczem płyn czysty w ilości 100 cc. zlano do wysokiego a wąskiego cylindra i dodano 1 cc. odczynnika Nesslera. Jeżeli powstało zabarwienie silne zaprzestano dodawania dalszego, a do drugiego cylindra dodano taką samę ilość tegoż odczynnika, uzupełniono wodą destylowaną po markę i wkraplano z biuretki chlorek amonowy tak długo, dopokąd nie powstało równo silne zabarwienie, wywołane odczynnikiem Nesslera na chlorek amonowy.

Z ilości wypotrzebowanych centymetrów sześcien. salmiaku obliczono

ilość zawartego w wodzie amoniaku. Do postawienia pewnej ilości amoniaku przedsiębrano prób kilka i przyjęto przeciętną cyfrę z tego.

6. Oznaczenie składników stałych

Litr wody badanej odparowano z łaźni wodnej na misce porcelanowej poprzednio odważonej do suchości, następnie suszono w łaźni powietrznej w ciepłocie do 110° C. dochodzącej tak długo, dopokąd ostatnie dwa ważenia się niezgadzały.

Po odjęciu ciężaru miski różnica stąd wynikła przypadała na stałe składniki w litrze wody zawarte.

7. Oznaczenie chloru.

W niniejszych wodach chlor oznaczono ilościowo przez ważenie chlorku srebra strąconego działaniem azotanu srebrowego. W tym celu do 100 cc. wody badanej. zakwaszonej kilku kroplami kwasu azotowego dodawano roztworu azotanu srebrowego tak długo, jak długo powstawało zmącenie.

Powstały osad zebrano na sączku podwójnym, przemywano wodą przekroploną, a następnie po wysuszeniu zważono używając jednego sączku za tarę, poczem obliczono z ilości chlorków ilość chloru przypadającą na jeden litr wody.

8. Oznaczenie kwasu siarkowego.

Po zagotowaniu 100 cc. wody badanej do zawrzenia i dodaniu kilku kropel kwasu solnego strącono kwas siarkowy chlorkiem barowym jako siarkan barowy, gotowano przez kilkanaście minut, poczem zebrano osad na sączku z bibuły, którego popiół poprzednio ilościowo oznaczono. Po dokładnem wymyciu osadu wodą wrzącą i po wysuszeniu wyżarzono w tyglu platynowym, którego ciężar był poprzednio oznaczony. Po odjęciu ciężarów tygla i popiołu sączka z otrzymanej różnicy przypadającej na siarkan barowy obliczono ilość kwasu siarkowego przypadającą na 1 litr wody.

9. Oznaczenie sodu i potasu jako chlorków.

Do oznaczenia chlorków alkalicznych użyto sposobu podanego przez Kubel-Tiemana a polegającego na odparowaniu pewnej ilości wody do jednej piątej części w misce platynowej.

Do zagęszczonego płynu dodaje się wodorotlenku barowego, który strąca ziemie alkaliczne, metale ciężkie jako węglany i wodorotlenki i kwa-

sy siarkowy, krzemowy jako sole barowe. Osad wraz z płynem wlewa się do ćwierćlitrowej flaszki, uzupełnia wodą destylowaną po markę, a po ostaniu się przecedza przez sączek do flaszki suchej. Z tego przesączu 200 cc. ogrzewa się w misce platynowej na łaźni wodnej i dodaje węglanu amonowego tak długo, jak długo powstaje strącanie; następnie wlewa się całą zawartość miski do kolbki ćwierćlitrowej i uzupełnia do marki — poczem po ostaniu przesącza się do kolbki suchej. Z przesączu bierzemy 200 cc. do parowniczki platynowej dodaje się szczawianu amonowego, w celu wydzielenia możliwych resztek wapnia lub baru — odparowuje do suchości, żarzy w celu wypędzenia soli amonowych, dodaje wody destylowanej i przecedza. Przesącz odparowuje za dodaniem kilku kropel kwasu solnego do suchości. Wyżarza się w platynowym tyglu, którego jest znany ciężar, a po oziębieniu waży. Wypadła różnica będzie stanowić chlorki alkaliczne.

10. Oznaczenie kwasu krzemowego.

Do oznaczenia kwasu krzemowego użyto jednego litra wody badanej, którą odparowano poprzednio zakwasiwszy kwasem solnym w misce platynowej na łaźni wodnej do suchości. Pozostałość zwilżono kilku kroplami kwasu solnego, gotowano z wodą destylowaną, wskutek czego wydzielił się kwas krzemowy w postaci galaretowatej. Osad ten zebrano na sączku, wymywano wodą gorącą tak długo, dopokąd nie przestał przechodzić przesącz kwaśny, następnie po wysuszeniu i wyżarzeniu w tyglu platynowym odważono i strąciwszy przypadający ciężar na tygiel i popiół sączka, otrzymano kwas krzemowy.

11. Oznaczenie tlenków żelaza i glinu.

Przesącz od kwasu krzemowego zagotowano zakwasiwszy go kilku kroplami kwasu azotowego w celu zamienienia soli żelazawej w żelazową i dodano amoniaku.

Powstały osad będący wodorotlenkami glinu i żelaza po dłuższem gotowaniu w celu zupełnego odpędzenia amoniaku, zebrano na sączku, wysuszono i wyżarzono w tyglu platynowym, a po zważeniu następnem pozostałość przypadła na tlenki glinu i żelaza.

Ponieważ w badanych wodach małe stosunkowo ich się znajdują ilości, przeto już oddzielnie ich nieoznaczano.

12. Oznaczenie tlenku wapniowego.

Z przesączu pozostałego od wodorotlenków glinu i żelaza zawarte wapno po dodaniu amoniaku i szczawianu amonowego strącono jako szcza-

wian wapniowy. Po kilkugodzinnem słabem ogrzewaniu opadły na spód zlewki, osad oddzielono od płynu czystego, przemywając kilkakrotnie wodą gorącą. Zebrany osad na sączku wysuszono i oddzielnie w tyglu lekko wyżarzono, sączek zaś również oddzielnie spalono, tym sposobem zamienił się szczawian wapniowy w węglan wapniowy, a z tego obliczono ilość tlenka wapniowego w litrze wody.

13. Oznaczenie tlenka magnowego.

W pozostałym przesączu od szczawianu wapniowego oznaczono ilość tlenku magnowego w sposób zwykły przez odparowanie płynu do suchości i rozpuszczenie następne w kwasie solnym. Po wymyciu i odsączeniu dodano amoniaku, chlorku amonowego i fosforanu sodowego; pozostały osad fosforanu amono-magnowego, po wymyciu wodą amoniakalną wysuszono, wyżarzono w tyglu platynowym i z odważonego następnie pyrofosforanu magnowego obliczono ilość magnezyi jako tlenku magnowego.

14. Twardość wody.

Oznaczenie twardości, jakoteż niektórych jeszcze składników wody uważałem za zbyteczne, mając na oku głównie te tylko czynniki, które ze względu na swą ilość czynią wodę studzienną przydatną do picia lub niemożliwą do tego celu. Z przyłączonej tablicy zestawionych i przez rozbiór chemiczny doszłych składników, jakkolwiek tylko w niewielkiej liczbie badanych studzien, można już pewien mieć pogląd na jakość w ogóle wody studziennej w naszem mieście.

Orzeczenie o wodach badanych studziennych.

Jeżeli od ilości materyj organicznych jest zależną dobroć wody, to w tym względzie tylko woda w studni Nr. 9. na Wałach Hetmańskich odpowiada wymaganemu warunkowi, zbliżają się do niej woda Nr. 5. w studni szpitala powszechnego, woda Nr. 8. przed realnością Dr. Lachawca Nr. 14. na placu Franciszka.

Dobroć wody zależy jeszcze i od innych warunków i może być nawet większa ilość materyj organicznych, jeżeli tylko nie ma kwasu azotowego a głównie azotawego i amoniaku, zawartość bowiem tych ostatnich czyni wodę nieprzydatną do picia, a nawet jej używanie jest wprost szkodliwe organizmowi. Mając zatem na uwadze i te czynniki, to jako odpowiednie wody do picia możemy uważać wzmiankowane Nr. 9, Nr. 5, Nr. 8, Nr. 14. i jeszcze Nr. 3. i Nr. 4., wszystkie inne z powodu wielkiej ilości składników powyższych za szkodliwe i wymagające spiesznej poprawy, jeżeli bez ujemnych wpływów na zdrowie mają być używane.

Szczególnie wody w rynku Nr. 10. 11. 12. 13. należy uważać za szkodliwe, bo one żadnemu z wymaganych warunków nie odpowiadają, podobnie w szkole realnej Nr. 6. i Nr. 7. a nawet i Nr. 1. Używaćby można ale z zastrzeżeniem wody Nr. 15. w podwórzu gimnazyal. i Nr. 7. w szpitalu izraelickim.

Przypatrzmy się teraz rozmieszczeniu tych studzien w dzielnicach miasta. I tak w dzielnicy I. wprawdzie tylko zbadano wody dwóch studzien. ale to takich. o których twierdzono ogólnie, że woda w nich dobra, z rozbioru chemicznego ich okazuje się. że nawet nie stoją w przybliżeniu do dobrych z powodów wyżej wykazanych. a cóż tu powiedzieć o wodach z tej części miasta, które za złe są uznane. Nic też dziwnego, że w tej części miasta śmiertelność jest straszną, bo dochodziła w roku 1880. do 44% na 1000 ludzi.

W dzielnicy II. rozebrano chemicznie także w niewielu studniach. bo tylko w trzech. ale tu już zachodzi różnica wielka w jakości tych wód, a mianowicie woda Nr. 5. w szpitalu powszechnym należy do rzadkich pod względem zadośćczynienia warunkom dobrej wody. widać tam dbałość i staranie w utrzymaniu studni w czystości. co zresztą jest niezbędnie potrzebnem. jeżeli chorzy mają odzyskać zdrowie. Drugie studnie Nr. 3. i Nr. 4. nie są już tak dobre i woda z nich używana do picia posiada lubo bardzo małe, ale zawsze ślady kwasu azotawego i amoniaku. Około utrzymania ich w czystości i porządku jest dostateczne staranie zewnętrzne, muszą one być zasilane wodą przesiąkającą ziemię gdzieś z dalszej odległości. Woda w tych studniach uchodzi również za dobrą; o innych zatem można powiedzieć to samo co o poprzednich. a śmiertelność jakby szła w jakiejś widocznej od nich zawisłości, bo na 1000 ludzi w tym samym roku wynosiła przeszło 42%.

W dzielnicy III. potrzebne było zbadanie większej liczby studzien, lecz na to ani czas ani środki nie dozwoliły; jest to jednak rzecz uwagi godna. że woda w studni szpitalu izraelickiego prawie się zbliża do wód złych i tem samem nieodpowiednich do picia, a przecież jest ona w szpitalu. gdzie piją chorzy lub rekonwalescenci i czerpią ją sąsiedzi. W tej samej dzielnicy jest druga studnia Nr. 8. odznaczająca się już wodą lepszą. zawiera jednak tylko nieznaczne ślady kwasu azotawego. ale razem z innymi składnikami może być za dobrą uważana. Tego już nie można powiedzieć o wodzie Nr. 6. będącej w szkole realnej i studnię należałoby albo zasypać albo ściany betonowe dać, bo widocznie kanał obok niej, bo o kilka kroków się ciągnący niezawodnie zasila ją swemi kloacznemi materyałami, co nas naprowadza na to większa ilość chlorków i znaczna ilość składników stałych bo przeszło 1 grm. na litr wody wynosząca. I w in-

nych studniach niewiele lepsze będą wody; bo już zewnętrzne oznaki każą się tego domyśleć jak wąskie a zanieczyszczone podwórza — zawsze koło studni stojące kałuże i t. p. Śmiertelność w tej dzielnicy wynosiła przeszło 39% na 1000.

Najlepsze wody są w dzielnicy IV. jak Nr. 9. stwierdza, lubo tylko jednej studni podaję na razie wynik rozbioru chemicznego, to jednak z podobnych rozbiorów dawniejszemi laty dokonanych wynikało, że te wody, mianowicie wzdłuż ulicy Zabłotowskiej odpowiadały zawsze pożądanym warunkom jak n. p. woda u Chilichów, Zehera i t. p.

Jeżeli teraz weźmiemy na uwagę daty dotyczące śmiertelności, to rzeczywiście potrzeba uznać zachodzący związek z jakością wody studziennej i jeżeli nie jest zawisłość zupełna, to wody bez wpływu na stan zdrowotny nie pozostają; w tej dzielnicy wynosiła śmiertelność tylko 18%. Na mniejszą śmiertelność wpływa także i większa czystość w realnościach i mniejsze skupienie domów po większej części w ogrodach się znajdujących.

O wodach w śródmieściu a szczególnie w rynku będących, nic można nic dobrego powiedzieć, zawierają kwas azotawy, amoniak, materye organiczne, znaczną ilość chlorków, co wszystko przemawia za ciągłem gniciem materyi i tworzeniem się tych składników. Jedna z tych wód mianowicie na placu Franciszka przed gimnazyum może być uważaną za lepszą i do picia przydatną, inne zaś potrzebują poprawienia i przestrzegania na przyszłość porządku tak około studzien, jakoteż w wąskich podwórzach przyległych domów, gdzie materyi gnijących jest aż zanadto podostatkiem.

Wody w rynku były jeszcze gorsze od obecnych, ale po dokonanym rozbiorze ich chemicznem przed kilku laty, Zwierzchność gminna zajęła się ich poprawieniem, co zasługuje na uznanie; pożądaną jest rzeczą w imię zdrowia publicznego, by na tem nie poprzestano. Śmiertelność w śródmieściu wynosiła 21·5% na 1000.

Uczyniwszy pogląd na stan wód w mieście naszem i zestawiwszy daty statystyczne śmiertelności, pozostaje mi wyrazić najgoretsze życzenie, by sprawę tę wzięły pod rozwagę ścisłą organa sanitarne i wcześnie zaradziły temu anormalnemu położeniu. Wszystko to, co służy dla wygody mieszkańców, należy czynić, ale co jest dla zdrowia ich potrzebne, to jest koniecznością najpierwszą zadośćuczynienia.

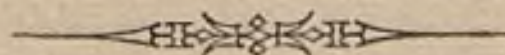

TABELA PORÓWNAWCZA

jakości wody studziennej w poszczególnionych dzielnicach miasta.

	I. Halicka		II. Lysiecka			III. Tyśmienicka			IV. Zabłotow.	V. Śródmieście					
	1. Ul. Belwederska w domu dawniej Śniadowskiego	2. Ul. Sedelmajerowska w domu Juljusza	3. Ul. Sobieskiego w domu dr. Mroczkowskiego	4. Ul. Lipowa w domu Poźniaka	5. Ul. Kazimierzowska w szpitalu powsz.	6. Ul. Sapieżyńska w szkole realnej	7. Ul. Sapieżyńska w szpitalu izraelick.	8. Ul. Sobieskiego naprzeciw realności dr. Lachawca	9. Ul. Zabłotowska przy Wałach Hetm.	10. w rynku od ul. Halickiej	11. w rynku od ul. Trybunalskiej	12 w rynku od ul. Gosławskiego	13. w rynku od ul. Karpińskiego	14. na placu Franciszka	15. w podwórzu gimnazyalnem
Ilość kameleonu potrzebna do utlenienia materyi organiczn.	0·0076	0·0262	0·0130	0·0125	0·0052	0·0881	0·0153	0·0051	0·0025	0·01253	0·01832	0·0097	0·0132	0·0069	0·0128
Kwas azotowy	0·0288	0·0778	0·0243	0·0154	0·0056	0·0689	0·0143	0·0174	0·0302	0·0417	0·0645	0·0491	0·0514	0·0196	0·0286
Kwas azotawy	0·0004	0·0003	ślady	ślady		0·0007	0·0003	ślady		0·0006	0·0005	0 0002	0 0003	ślady	0·0002
Amoniak	ślady	znaczne ślady	ślady	ślady		0·0022	ślady			0·0012	0·0026	0·0011	0·0013		0·0010
Ilość stałych składników przez odparowanie	0·4730	1·1133	0·3916	0·6935	0·4165	1·0780	0·5144	0·2657	0·5409	1·4537	1·4650	1.1912	1.3703	0·8382	0·4735
Chlorek sodu i potasu . . .	0·0595	0·0428	0·0534	0·1396	0·0314	0·2201	0·0375	0·0487	0.1278	0·4615	0·4118	0·3195	0·3047	0·1637	0·0778
Kwas siarkowy	0·1192	0·3423	0·1215	0·1115	0·1280	0·3915	0·1940	0·048		0·3989	0·3955	0·2694	0.3267	0.245	0·1321
Chlor	0·0308	0·0226	0·0375	0·1026	0·0213	0·0376	0·0241	0·0165	0·0828	0·2990	0·2668	0·2071	0·2623	0·0958	0·0362
Kwas krzemowy	0·0162	0·0391	0·0177	0·0256		0·0454	0·0224	0·0204						0·0196	0·0201
Tlenki glinu i żelaza	0·0321	0·018	0·0012	0·0068	0·0041	0·0054	0·0036	0·0218							0·0045
Tlenek wapniowy	0·1714	0·4387	0·1218	0·289	0·1946	0·2754	0·2093	0·0862	0·1657	0·2444	0·2177	0·1075	0·1971	0·2798	0·1543
Tlenek magnowy	0·0126	0·0632	0·0086	0·0113	0·0292	0·0017	0·0092	0·0014						0·0204	0·0118

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

SKŁAD GRONA NAUCZYCIELSKIEGO

z końcem roku szkol. 1886.

1. **Czaczkowski Józef,** c. k. dyrektor, uczył matematyki w klasie VII. 5 godzin tygodniowo.
2. **Bączalski Edmund,** c. k. profesor, uczył języka polskiego w klasie VI. i niemieckiego w kl. III., V. i VI., razem 17 godzin tygodniowo.
3. **Bittner Józef,** c. k. profesor, uczył matematyki w klasie II., IV., V. i VI., a fizyki w klasie IV., razem 19 godzin tygodniowo.
4. **Czapelski Jan,** c. k. profesor, uczył rysunków odręcznych od klasy III. do VII., razem 20 godzin tygodniowo.
5. **Gorecki Karol,** c. k. profesor, uczył geografii w klasie I., II., i III. i fizyki w klasie III., VI. i VII., razem 18 godzin tygodniowo.
6. **Miazga Franciszek,** c. k. profesor, uczył języka polskiego w klasie IV. i chemii od klasy IV. do VII., tudzież prowadził ćwiczenia w laboratoryum chemicznem, razem 18 godzin tygodniowo.
7. **Wójcik Józef,** c. k. profesor, uczył języka polskiego i niemieckiego w klasie I. i VII., razem 17 godzin tygodniowo.
8. **Lewicki Eustachy,** c. k. profesor, uczył języka polskiego w klasie II. i V., a języka niemieckiego w klasie II. i IV., razem 17 godzin tygodniowo.
9. **Borowiczka Karol,** c. k. profesor, uczył historyi naturalnej w kl. I., II., V., VI. i VII., a arytmetyki w klasie III., razem 18 godzin tygodniowo.
10. **Rembacz Michał,** c. k. profesor, uczył geografii i historyi powszechnej w klasie IV. i rysunków geometrycznych od klasy III. do VII., razem 19 godzin tygodniowo.

11. **Ks. Eiselt Jan,** katecheta dla uczniów rzym.-kat., c. k. profesor, uczył religii od klasy I. do VII., razem 14 godzin tygodniowo.
12. **Kobak Jan,** c. k. profesor, uczył języka polskiego w klasie III., geografii w klasie V., VI. i VII., historyi powszechnej w klasie II., III., V., VI., VII. i kaligrafii w kl. II., razem 20 godzin tygodniowo.
13. **Głowacki Justyn,** examinowany zastępca nauczyciela, uczył matematyki w klasie I., rysunków geometrycznych w kl. I. i II., rysunków odręcznych w klasie II. i kaligrafii w klasie I. i III., razem 20 godzin tygodniowo.
14. **Ks. Semenów Michał,** zastępca katechety dla uczniów gr.-kat., uczył religii od klasy I. do VII., razem 12 godzin tygodniowo.

Nauczyciele przedmiotów nadobowiązkowych.

1. **Lewicki Eustachy,** uczył języka ruskiego przez 4 godziny tygodniowo.
2. **Miazga Franciszek,** uczył gimnastyki przez 6 godzin tygodniowo.
3. **Broszniowski August,** uczył języka francuskiego przez 4 godziny tygodniowo.
4. **Kobak Jan,** uczył historyi kraju rodzinnego przez 4 godź. tygodniowo.
5. **Harasymowicz Andrzej,** uczył spiewu przez 4 godziny tygodniowo.

ROZKŁAD NAUKI.

Przedmioty obowiązkowe i wykaz książek szkolnych.

I. KLASA.

Gospodarz: Głowacki.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Zasady katolickiej nauki wiary i moralności, tudzież o środkach zbawienia podług Deharbego. tłóm. Likowski. Rel. rus. katechizm kat. wiary ułożył ks. J. Huszalewicz.

Język polski. 4 godziny tygodniowo. Najważniejsze zasady głosowni. praktycznie przy sposobności lektury. Deklinacya imion i konjugacya czasownika. O zdaniu pojedyńczem. Z wypisów czytano. rozbierano i o ile możności poprawnie opowiadano wzory prozaiczne i poetyckie. Celniejsze ustępy poetyczne wygłaszano. Co tydzień jedno zadanie szkolne. W II. półr. co miesiąc 2 zadania domowe i 1 szkolne. Wypisy polskie tom I., Gramatyka Małeckiego, wyd. 6.

Język niemiecki. 6 godzin tygodniowo. Na podstawie Wypisów i gramatyki Janoty wyuczono flexyi imion i słów, tudzież wćwiczano uczniów do praktycznego zastósowania tychże na przykładach, przyczem wyjaśniono główne zasady składni zgody i szyku wyrazów. Ćwiczenia ortograficzne i półgodzinne zadania szkolne (extemporalia) co tydzień w I. półr.; w II. zaś zadania domowe i extemporalia szkolne naprzemian co tydzień.

Geografia. 3 godziny tygodniowo. Pojęcia wstępne z geografii fizycznej i matematycznej, o ile do zrozumienia i oryentowania się na mapie uczniom są potrzebne. Oro- i hydrograficzny pogląd na części świata i pojedyńcze państwa według książki Bellingera.

Arytmetyka. 4 godziny tygodniowo. Układ liczbowy. Cztery działania liczbami całemi i dziesiętnemi, mianowanemi i niemianowanemi. Fortele rachunkowe i sposoby skrócone. Podzielność liczb, wynajdywanie najmniejszej wspólnej wielokrotnej i największej wspólnej miary; ułamki zwyczajne. Rachunek liczb wielogatunkowych. Co 14 dni zadanie szkolne. Według arytmetyki dla klas niższych realnych podług 19. wydania Dr. Fr. Mocnika, opracowanej przez Edmunda Bączalskiego.

Historya naturalna. Tygodniowo 3 godziny. W I. półroczu: Zwierzęta kręgowe, a mianowicie ssaki, ptaki, gady i płazy. W II. półroczu: ryby, zwierzęta bezkręgowe, a mianowicie owady, oraz najważniejsze i najwięcej znane zwierzęta z reszty gromad. Podręcznik: Dr. Nowickiego Zoologia dla klas niższych, wydanie piąte.

Geometrya i rysunki geometryczne. 4 godziny tygodniowo. Nauka o punktach, liniach, kątach, trójkątach, czworo-, wielokątach i kole. Główne pojęcia ze stereometryi. Rysowano te ilości przestrzenne z uwzględnieniem ich wielkości i położenia z wolnej ręki, jakoteż rysowano łatwiejsze ornamenta geometryczne podług rysunku nauczyciela na tablicy.

Kaligrafia. 2 godziny tygodniowo. Pismo zwyczajne polskie i niemieckie według wzorów Greinera.

II. KLASA.

Gospodarz: Lewicki.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Historya starego testamentu z uwzględnieniem chronologii i geografii, według książki ks. Dąbrowskiego. Religia ruska. Istorya biblijna, staryj zawit według ks. Tyca, tłómaczył J. W.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Powtórzenie i uzupełnienie nauki o głosowni i deklinacyi; rzecz o konjugacyi i o zdaniu na podstawie gramatyki Dra Małeckiego. Czytanie, objaśnianie, opowiadanie i deklamacya. Wypisy tom II. Co miesiąc 2 zadania domowe i 1 szkolne.

Język niemiecki. Tygodniowo 6 godzin. Powtórzono i uzupełniono naukę o deklinacyi i konjugacyi, tudzież o pisowni, przyczem wzięto naukę o szyku wyrazów w zdaniu. Podstawą do ćwiczeń praktycznych, tłumaczeń i czytania była książka Janoty: Wypisy niemieckie dla 1. i 2. klasy. Co 14 dni zadanie domowe i szkolne.

Geografia. Tygodniowo 2 godziny. Szczegółowa geografia Azyi i Afryki. Z Europy: półwyspy bałkański, apeniński i pirenejski, wedle książki Baranowskiego i Dziedzickiego.

Historya. 1 godzina tygodniowo. Przegląd ważniejszych wypadków z historyi starożytnej, na podstawie historyi Weltera w tłómaczeniu Z. Sawczyńskiego.

Arytmetyka. 4 godziny tygodniowo. Austryackie miary, wagi i monety; skrócone mnożenie i dzielenie; stosunki i proporcye; reguła trzech pojedyńcza i złożona; praktyka włoska; rachunek procentu prostego i jego zastosowanie do rachunków kupieckich; rachunek terminu; reguła spółki, łańcuchowa, przeciętna i mieszaniny, według książki jak w klasie 1. Co 14 dni zadanie szkolne.

Historya naturalna. Tygodniowo 3 godziny. W I. półroczu. Mineralogia. Pogląd i opisanie najważniejszych minerałów i skał. Podręcznik: Mineralogia Łomnickiego. W II. półroczu. Botanika. Pogląd i opisanie najwięcej znanych i najważniejszych roślin skrytokwiatowych i jawnokwiatowych. Podręcznik: Botanika Hückla.

Geometrya i rysunki geometryczne. 4 godziny tygodniowo. Przedmiot z I. klasy w krótkości powtórzono. Przystawanie trójkątów z udowodnieniem polegającem na konstrukcyi. Nauka o kole, elipsie, hiperboli i paraboli. Główne twierdzenia ze stereometryi. Rysowano dotyczące konstrukcye geometryczne.

Rysunki odręczne. Tygodniowo 4 godziny. Rysowano według zasad perspektywy utwory przestrzenne z modeli drutowych; tudzież ornamenta geometryczne i łatwe ornamenta płaskie z wzorów podanych na tablicy.

Kaligrafia. Jak w klasie pierwszej.

III. KLASA.

Gospodarz : Gorecki.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Historya życia Chrystusa i historya apostolska z uwzględnieniem biblijnej geografii i chronologii, według książki ks. T. Dąbrowskiego. Religia ruska. Istorya biblijna, nowyj zawit, według książki ks. Tyca, tłómaczył J. W.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Nieodmienne części mowy; składnia zgody, rządu, analiza zdania złożonego, interpunkcya. Prócz tego powtórzono naukę o rzeczowniku, przymiotniku, zaimku i czasowniku, podług gramatyki Dr. Małeckiego. Z Wypisów tom III. kilkanaście ustępów opowiadano, rozbierano i uczono się na pamięć. Również wygłaszano kilka większych ustępów poetyckich. Co 2 tygodnie zadanie domowe, co miesiąc szkolne.

Język niemiecki. Tygodniowo 5 godzin. Gram. Dr. Janoty. Powtórzono naukę o czasownikach mocnych, z szczególnem uwzględnieniem form złożonych. Nauka o przyimkach i zachowaniu się ich w połączeniu z czasownikami. W zastosowaniu tej nauki przerabiano ćwiczenia w składni szyku i frazeologii języka, o ile się do tego sposobność nastręczyła. Wypisy Hamerskiego. Czytanie, objaśnianie, opowiadanie i wygłaszanie prozaicznych i poetycznych ustępów. Rozbiory gramatyczne zdania; tłómaczenia z niemieckiego na polskie i odwrotnie; ćwiczenia w konwersacyi na podstawie czytanych ustępów. Co tydzień zadanie domowe i szkolne naprzemian.

Geografia. Tygodniowo 2 godziny. Szczegółowa geografia Francyi, Szwajcaryi, Niemiec, Belgii, Holandyi, Danii, Anglii, Szwecyi, Rosyi, tudzież geografia Ameryki, Australii, według książki Baranowskiego i Dziedzickiego.

Historya. Tygodniowo 2 godziny. Dzieje średnich wieków, według książki Weltera, w tłómaczeniu Z. Sawczyńskiego.

Arytmetyka. 4 godziny tygodniowo. Powtórzenie i uzupełnienie materyału naukowego z klas poprzednich. Rachunek miar i wag. Rachunek złota i srebra. Rachunek monet. Jednostki mennicze. Rachunek papierów wartościowych. O wekslach. Działania liczbami ogólnemi; podnoszenie do kwadratu i sześcianu i wyciąganie drugiego i trzeciego pierwiastka. Według książki: Arytmetyka dla 3. i 4. klasy szkoły realnej przez Edm. Bączalskiego i Grz. Grzybowskiego. Co 14 dni zadanie szkolne.

Fizyka. 3 godziny tygodniowo. Ogólne i szczególne własności ciał, o

cieple; z mechaniki: statyka: hydro- i aerostatyka, według książki Dr. A. Kunzeka w tłómaczeniu Dr. Tomasza Staneckiego.

Geometrya i rysunki geometryczne. Tygodniowo 3 godziny. Powtórzenie i uzupełnienie materyału naukowego z klasy II. Uczono o podobieństwie figur: o kole i krzywych stożkowych; wreszcie o głównych zasadach stereometryi. Rysowano konstrukcye geometryczne i ćwiczono w nakładaniu farbami.

Rysunki odręczne. (Drugi stopień nauki). Tygodniowo 4 godziny. Ćwiczénia w rysunku ornamentalnym podług zarysu nauczyciela na tablicy i podług bezbarwnych jakoteż kolorowych wzorów w rozmiarze powiększonym lub pomniejszonym. W zakres tych ćwiczeń wchodzą przy sposobności także kształty ludzkie i zwierząt. Omawiano i ćwiczono w cieniowaniu ołówkiem, jedną lub dwoma kredkami. Uczono głównych zasad kolorowania i harmonii kolorów.

Kaligrafia. 2 godziny tygodniowo. Pismo gotyckie, rondo i niektóre gatunki pism ozdobnych.

IV. KLASA.

Gospodarz: Rembacz.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Objaśnianie ważniejszych obrzędów kościelnych z uwzględnieniem ich powodów i czasu zaprowadzenia, podług książki ks. Jachimowskiego. Religia ruska. Liturhika cerkwy gr.-kat. według książki ks. M. Popiela.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Gram. Dr. Małeckiego. Składnia rządu; nauka o okresach i szyku wyrazów. Z wypisów przeczytano tom IV. a kilkanaście ustępów opowiadano, rozbierano i uczono się na pamięć. Z działu poezyi wygłaszano kilka większych ustępów. Co 10 dni zadanie domowe, co 3 tygodnie zadanie szkolne.

Język niemiecki. 5 godzin tygodniowo. Gram. Dr. Janoty. Nauka o składni zgody i rządu; o zdaniach skróconych; rozwijanie zdań i okresów; o mowie prostej i ubocznej; o czasach i trybach. Wypisy Hamerskiego dla klasy IV. Czytanie, opowiadanie i t. d. jak w klasie III. Co 14 dni zadanie domowe, a szkolne co miesiąc.

Geografia. Tygodniowo 2 godziny. Szczegółowa geografia austryacko-węgierskiej monarchii, według książki Baranowskiego i Dziedzickiego.

Historya. Tygodniowo 2 godziny. Dzieje nowożytne według Weltera, w tłómaczeniu Z. Sawczyńskiego.

Arytmetyka. 3 godziny tygodniowo. Uzupełniono materyał naukowy z klas poprzednich, w szczególności rozwiązywano zagadnienia praktyczne kupieckie. Cztery działania liczbami algebraicznemi; największa wspólna miara i najmniejsza wspólna wielokrotność; ułamki zwyczajne, druga i trzecia potęga dwumianu, zrównania pierwszego stopnia z jedną i dwiema niewiadomémi, według książki Bączalskiego i Grzybowskiego. Co 14 dni zadanie szkolne.

Fizyka. 3 godziny tygodniowo. Dynamika, akustyka, magnetyzm, elektryczność i optyka. Prócz tego najgłówniejsze zasady astronomii, według książki jak w klasie III.

Chemia. 4 godziny tygodniowo. Początki chemii nieorganicznej na podstawie zarysu chemii ogólnej Roscoe'go, opracowanej przez Nawratila i Sokołowskiego, z szczególnem uwzględnieniem najpospolitszych połączeń a opuszczeniem mniej ważnych.

Geometrya i rysunki geom. 3 godziny tygodniowo. Materyał naukowy z klas poprzednich w krótkości powtórzono, następnie uczono obliczania powierzchni figur płaskich, powierzchni i objętości brył, przyczem rozwiązywano rozmaite praktyczne zagadnienia. Najważniejsze zasady miernictwa. Wreszcie wzięto o rzutach punktu na dwie rzutnie.

Rysunki odręczne. (Drugi stopień nauki). 4 godziny tygodniowo. Ćwiczono w rysunku ornamentalnym wedle bezbarwnych, jakoteż kolorowych wzorów trudniejszych i technicznych przedmiotów podług Andla, Jakobsthala, Schreibera i Störka. Dalszy ciąg o kolorowaniu i harmonii kolorów. Obznajamiano z rodzajami ornamentalnego stylu. Uczono cieniowania pastelami i krédką za pomocą zmywacza. Ćwiczono w rysunku z pamięci, niemniej dalsze przedstawienie stosownych przedmiotów technicznych w perspektywie. Zdolniejsi uczniowie rysowali z modeli gipsowych.

V. KLASA.

Gospodarz: Bączalski.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Półr. I. Źródła wiary katolickiej i nauki obyczajów w historycznem przedstawieniu. Półr. II. Szczegółowa katolicka nauka wiary. Książka Dr. Ant. Wapplera, tłómaczył Jędrzej Świsterski. Religia ruska. Uczebnyk kat. wiry według A. Wapplera, tłóm. Dr. J. Pełesz.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Czytano i objaśniano wyjątki li-

rycznej treści z dzieł pisarzy epoki klasycznej według Wypisów Mecherzyńskiego tom I. Z estetyki: o wierszowaniu poezyi lirycznej. Z historyi literatury biografie celniejszych poetów epoki klasycznej. Co miesiąc zadanie domowe, co 6 tygodni szkolne.

Język niemiecki. 5 godzin tygodniowo. Wypisy Harwota tom I. Czytanie prozaicznych i poetycznych utworów z objaśnianiem i opowiadaniem treści. Ćwiczenia w rozmowie. Deklamacya. Krótka nauka o wierszowaniu niemieckiem, o figurach i przenośniach poetyckich, tudzież o łatwiejszych rodzajach poezyi lirycznej i epicznej. Co 3 tygodnie domowe, co miesiąc szkolne zadanie.

Geografia. 1 godzina tygodniowo. Geografia Azyi, Afryki i państw południowej Europy z uwzględnieniem stosunków handlowych i przemysłowych, podług książki Baranowskiego i Dziedzickiego.

Historya. 3 godziny tygodniowo. Historya starożytna według książki Gindelego dla klas wyższych tom I., tłómaczył Markiewicz.

Matematyka. 5 godzin tygodniowo. Algebra: System liczbowy; pojęcie różnych operacyj rachunkowych i ilości; cztery działania; podzielność liczb; ułamki; proporcye. Zastósowanie proporcyj do rachunków kupieckich, reguła spółki, łańcuchowa i mięszaniny, potęgowanie, pierwiastkowanie, logarytmowanie. Podręcznik: Mocnik-Bodyński. Arytmetyka i algebra. Z geometryi: Planimetrya. Podręcznik Staneckiego dla klas wyższych. Co 14 dni ćwiczenie szkolne.

Historya naturalna. Tygodniowo 3 godziny. Główne zasady anatomii i fizyologii człowieka; systematyka zwierząt kręgowych i najważniejszych gromad zwierząt bezkręgowych na podstawie zasad anatomicznych i morfologicznych. Podręcznik: Dr. Nowickiego Zoologia dla klas wyższych.

Chemia. 3 godziny tygodniowo. W półr. I. Wiadomości wstępne, mianowicie o atomach, drobinach, połączeniach chemicznych; podział pierwiastków na metaloidy i metale. Nauka o metaloidach. W półr. II. Dalszy ciąg nauki o metaloidach: o własnościach fizycznych i chemicznych metalów w ogóle; metale: gromady potasowców, wapniowców, glinowców. Podręcznik Rosco'ego, tłóm. Nawratil i Sokołowski.

Geometrya wykreślna. 3 godziny tygodniowo. O rzutach punktu, linii prostej, o śladach linij i płaszczyzn, o obrotach. Zagadnienia dotyczące stosunków zachodzących między punktami, linijami i płaszczyznami. O rzutach brył graniastych. O przekrojach brył płaszczyznami i o znaczeniu przekroju w siatkach. Książka: Wierzbickiego Geometrya wykreślna.

Rysunki odręczne. (Trzeci stopień nauki). 4 godziny tygodniowo. Rysowano ornamenta z modeli gipsowych jedną lub dwoma kredkami a niekiedy z wzorów trudniejszych. Z równoczesnym rysunkiem na tablicy szkolnej objaśniano po kolei głowy, stosunki twarzy i części oblicza z uwzględnieniem różnych stopni wiekowych człowieka, zmienne części twarzy (oczu i ust), połączenie głowy z tułowiem (za pomocą szyi). Głowy ludzkie rysowano w konturze, zdolniejsi uczniowie cieniowali ołówkiem lub kredką.

VI. KLASA.

Gospodarz: Bittner.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Etyka katolicka podług książki Martina tłómaczył ks. Solecki. Religia ruska. Etyka kat. podług książki Wapplera, tłóm. ks. Piórko.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Opracowano w szkole: Zofiówkę Trembeckiego, Wiesława Brodzińskiego, Konrada Wallenroda (w wyjątkach) i Grażynę Mickiewicza i Maryę Malczewskiego. Z estetyki wzięto o poezyi epickiej. Z historyi literatury: biografie dotyczących poetów, pogląd na epokę romantyczną. Co półrocze 5 zadań domowych i 2 szkolne.

Język niemiecki. 4 godziny tygodniowo. Czytanie i objaśnianie formy i treści utworów prozaicznych i poetycznych według Wypisów Harwota tom I. i II. Nadto główne rysy historyi literatury do Herdera włącznie. Co miesiąc zadanie domowe i szkolne.

Geografia. 1 godzina tygodniowo. Dokładniejszy opis krajów europejskich z wyjątkiem monarchii austro-węgierskiej i państw południowej Europy i geogr. Australii.

Historya. 3 godziny tygodniowo. Historya wieków średnich na podstawie Gindelego tom II., tłóm. Markiewicz, z szczególném uwzględnieniem historyi austryackiej i polskiej.

Matematyka. 5 godzin tygodniowo. Powtórzenie logarytmów i zrównań. Zrównania wyższego stopnia, które na zrównania drugiego stopnia sprowadzić można; ułamki ciągłe, postępy arytm. i geometr. z zastosowaniem do procentu składanego i obliczenia renty, kombinacye; trygonometrya, stereometrya. Co 14 dni zadanie szkolne. Podręczniki jak w klasie V.

Fizyka. 4 godziny tygodniowo. Ogólne własności ciał. Ciepło. Mechanika ciał stałych, ciekłych i lotnych. Podręcznik: Fizyka Soleskiego.

Historya naturalna. Tygodniowo 2 godziny. Anatomia, morfologia i fizyologia roślin. Najważniejsze systemata w porównaniu z układem naturalnym. Przegląd najważniejszych rodzin. Podręcznik: Botanika Billa.

Chemia. 2 godziny tygodniowo. Metale ciężkie, ich otrzymanie i zastósowanie. Z chemii organicznej: wiadomości wstępne, alkohole i kwasy jednowartościowe, tudzież należące tu aldehidy i etery. Podręcznik Rosco'ego, tłóm. Nawratil i Sokołowski.

Geometrya wykreślna. 3 godziny tygodniowo. O przenikaniu się brył graniastych; o powierzchniach stożkowych i walcowych, powierzchnie obrotowe i wichrowate; o znaczeniu cienia własnego i rzuconego rozmaitych ciał geometrycznych na płaszczyzny współrzędne. Rysowano dotyczące konstrukcye geometryczne z użyciem farb.

Rysunki odręczne. (Trzeci stopień nauki). 4 godziny tygodn. Głowy ludzkie i zwierząt rysowano i cieniowano jedną lub dwoma kredkami. Zdolniejsi uczniowie rysowali głowy ludzkie z modeli gipsowych. Dalszy ciąg ćwiczeń w rysunku ornamentalnym z gipsowych modeli, a niekiedy z wzorów; wolne oddanie przedmiotów rysunkowych z pamięci stosownie do czasu i zdolności ucznia.

VII. KLASA.

Gospodarz: Wójcik.

Religia. 2 godziny tygodniowo. Przegląd historyi kościelnej według książki Robitscha w tłóm. Jachimowskiego. Religia ruska. Istorya kat. cerkwy, według książki K. Dörflera, tłóm. J. W.

Język polski. 3 godziny tygodniowo. Czytano komedyą Fredry: „Damy i Huzary“ i tragedyą Słowackiego: „Lilla Weneda“. Na lekturę prywatną „Pan Tadeusz“ Mickiewicza i „Zemsta“ Fredry. Z estetyki: o poezyi dramatycznej. Z historyi literatury: Podział historyi literatury na epoki i okresy z charakterystyką tychże, tudzież życiorysy najcelniejszych pisarzów. 9 zadań domowych, 4 szkolne.

Język niemiecki. 4 godziny tygodniowo. Wypisy Harwota tom II. Lektura i rozbiór Schillera „Jungfrau von Orleans“ i Goethego „Herman u. Dorothea“. Poglądy biograficzne i literacko-historyczne na klasyków niemieckich przeszłego stulecia. Ćwiczenia w tłumaczeniu z polskiego na język niemiecki. Co miesiąc zadanie domowe, a w każdem półroczu 3 zadania szkolne.

Geografia. 1 godzina tygodniowo. Ameryka podług książki Baranowskiego

i Dziedzickiego i geografia austryacko-węgier. monarchii według książki J. Szaraniewicza.

Historya. 3 godziny tygodniowo. Historya nowożytna od odkrycia Ameryki z uwzględnieniem dziejów monarchii austryackiej i historyi polskiej. Podręcznik: A. Gindelego, tłóm. Markiewicza tom III.

Matematyka. 5 godzin tygodniowo. Równania stopnia trzeciego, rachunek prawdopodobieństwa; o szeregach stopnia wyższego z włączeniem problematu interpolacyjnego; główne rzeczy o zbieżności i rozbieżności szeregów. Zastosowanie trygonometryi sferycznej do zadań stereometryi, w szczególności do sferycznej astronomii; analityczna geometrya płaska i powtórzenie przedmiotu z klasy V. i VI. Co 14 dni zadanie szkolne. Podręczniki jak w klasie V.

Fizyka. 4 godziny tygodniowo. Ruch falowy, akustyka, optyka, światło, ciepło promieniste, elektryka, magnetyzm. Główne rzeczy z geografii fizycznej, meteorologii i astronomii. Podręcznik Chlebowskiego.

Historya naturalna. Tygodniowo 3 godziny. W I. półroczu. Mineralogia. Krystalografia, pogląd na najważniejsze minerały według ich własności fizycznych i chemicznych, oraz zastósowania ich w życiu praktycznem. W II. półroczu. Geologia i geognozya. Fizyczne i chemiczne zmiany skorupy ziemskiej, opisanie najważniejszych skał i budowy ziemi. Krótki pogląd na okresy geologiczne i formacye z uwzględnieniem skamielin i porównaniem ich z roślinami i zwierzętami teraźniejszemi. Podręcznik: Mineralogia i Geologia Łomnickiego.

Chemia. 2 godziny tygodniowo. Dalszy ciąg chemii organicznej, alkohole i kwasy dwu-, trój-, cztero- i sześciowartościowe, węglowodany, połączenia sinowe, związki aromatyczne. W drugiem półroczu powtórzenie przedmiotu z klasy V. i VI. Podręcznik jak w klasie V.

Geometrya wykreślna. 3 godziny tygodniowo. Perspektywa wolna: w półr. II. powtórzono ważniejsze partye z klasy V. i VI. Rysowano dotyczące konstrukcye geometryczne i kopiowano rysunki techniczne. Książka: Perspektywa wolna Łazarskiego i Rembacza.

Rysunki odręczne. (Trzeci stopień nauki). 4 godziny tygodniowo. Głowy ludzkie i zwierząt rysowano z modeli gipsowych. Dalszy ciąg ćwiczeń w rysunku głów, ornamentów i technicznych przedmiotów jak w VI. klasie.

Przedmioty nadobowiązkowe.

1. Język ruski w dwu oddziałach po 2 godziny tygodniowo. W oddziele I. czytano z Wypisów Romańczuka tom I. 22 wzorów prozaicznych i 15 poetyckich. Z gramatyki wzięto deklinacyą i konjugacyą jakoteż najważniejsze zasady głosowni i pisowni. W oddziele II. czytano z Wypisów Barwińskiego tom II. Kotlarzewskiego „Natalka Połtawka“, poezye Artymowskiego, Szaszkiewicza, Wagilewicza, Ustyanowicza, Mogilnickiego, Kostomarowa i Szewczenki, powiastki i dramat „Szczyra lubow“ Kwitki, Głowackiego „Riczka“ — o serbskich narodnych piśniach i Trete predpodawanie o ruskoj słowesnosty. Z historyi literatury wzięto o pomienionych pisarzach. W obu oddziałach dano po 9 zadań piśmiennych.
2. Język francuski w dwu oddziałach po 2 godziny tygodniowo. W I. oddziele wzięto wszystkie części gramatyki wedle gram. Ollendorfa i odnośne tłómaczenia z polskiego na francuskie, w II. oddziele powtórzono gramatykę przy zastósowaniu tejże w przykładach i tłómaczono po jednej godzinie tygodniowo Telemaka.
3. Historya kraju rodzinnego w kl. III., IV., V. i VI. po 1 godzinie tygodniowo. W kl. III. wzięto sposobem biograficznym od najdawniejszych czasów do Kazimierza Jagiellończyka, w kl. IV. tak samo od Kazimierza Jagiellończyka do roku 1772. — W kl. VI. na podstawie podręcznika: „Zarys Historyi Polski i krajów ruskich z nią połączonych Dr. A. Lewickiego“, wzięto od najdawniejszych czasów do Władysława Jagiełły, w kl. VII. tak samo od Władysława Jagiełły do najnowszych czasów.
4. Nauka śpiewu w dwu oddziałach po 2 godziny tygodniowo. W I. oddziele uczono teoryi muzyki, w II. oddziele śpiewu kościelnego.
5. Nauka gimnastyki w sześciu oddziałach po 1 godzinie tygodniowo. — W niższych klasach wykonywano ćwiczenia wolne i łatwiejsze ćwiczenia na przyrządach, w wyższych klasach ćwiczenia wolne i trudniejsze ćwiczenia na przyrządach.

Temata do wypracowań piśmiennych.

A) z języka polskiego.

W V. klasie.

1. }
2. } Tok myśli Trenów Kochanowskiego.
3. Tok myśli sielanki Szymonowicza „Pomarlica“.

4. Obraz jesieni.
5. Pożytek lasów.
6. Znaczenie fosforu w przemyśle.
7. Węgiel i jego użytek.
8. Charakterystyka poezyi lirycznej i jej rodzaje.
9. Akademia krakowska, jej założenie i urządzenie.
10. Rej i Kochanowski (porównanie).
11. Charakterystyka okresu panegiryczno-makaronicznego.
12. Co zapewniło Rzymianom zwycięstwo nad Kartagińczykami.
13. Kto spi spokojnie?
14. Sen jest obrazem śmierci.
15. Burze są obrazem cierpień ludzkich.
16. Co dziś uczynić możesz, nie odkładaj na jutro.
17. Szczęśliwa przyjaźń świętym jest na ziemi.
Kto umiał zabrać przyjaźń ze świętymi.

W VI. klasie.

1. Jakie okoliczności wpływają na rozwój geograficznych wiadomości?
2. Nadzieja i wspomnienie.
3. Znaczenie handlu dla rozwoju kultury.
4. Osnowa poematu „Wiesław“.
5. Zastosowanie żelaza do rozmaitych gałęzi przemysłu.
6. O obchodzeniu się ze zwierzętami.
7. Układ i treść poematu „Zofijówka“ Trembeckiego.
8. Skutki wypraw krzyżowych.
9. Historyczne tło poematu: Grażyna.
10. Rozmaite sposoby porozumiewania się między ludźmi.
11. Opis wyprawy na Tatarów według Maryi Malczewskiego.
12. Wieże, ich przeznaczenie i rozmaite rodzaje.
13. Układ i treść poematu: „Sobótka“ Goszczyńskiego.

W VII. klasie.

1. Objaśnić przysłowie A. M. Fredry: „Złotnik w cichości tysiączne kształtuje klejnoty — u kowala pełno huku, roboty za szóstak“.
2. Zjazd wiedeński w roku 1515. i doniosłość jego dla domu Habsburgów a Jagiellonów.
3. Na przykładach wyjętych z komedyi Alex. hr. Fredry „Damy i Huzary“ wykazać, co stanowi w komedyi żywioł komiczny.
4. Sól i jej pożytek. Rozprawa

5. Powodzenie i śmierć Wallensteina.
6. Charakterystyka Protazego z Pana Tadeusza.
7. Charakterystyka Lilli i Rosy Wenedy.
8. Skutki wynalezienia sztuki drukarskiej. Rozprawa.
9. Wpływ wojen punickich na stan Rzymu.
10. Rolnictwo było podstawą cywilizacyi. Rozprawa.
11. Znaczenie handlu dla ludzkości. Rozprawa.

B) z języka niemieckiego.

W V. klasie.

1. Das versteinerte Brot im Kloster Oliwa (Übersetzung).
2. Inhaltsangabe des Gellert'schen Gedichtes: Damokles.
3. Der Schlaf und der Tod (Übersetzung).
4. Die Grossmuth. (Übersetzung).
5. Der Königssee. Eine Schilderung. (Nach der Lectüre).
6. Die Grossmuth. (Übersetzung).
7. Nachklänge der Prometheussage im Kaukasus.
8. Das Gudrunlied (Inhalt).
9. Der Gymnotenfang. (Übersetzung).
10. Abenteuer zweier Knaben mit zwei Wölfen. (Nach der Lectüre).
11. Vergleich der Gedichte: Der brave Mann von Bürger und Johanna Sebus von Göthe.
12. Die Gralsage. (Inhalt).
13. Demosthenes und die Athenienser. (Übersetzung).
14. Die historische Lage Spaniens zur Zeit des Cid Campeador.
15. Die Intelligenz der Thiere. (Übersetzung).
16. Der Ursprung und die Beschaffenheit des europäischen Südlandes: „Der Föhn“ (Inhalt eines gleichnamigen Lesestückes).
17. Der Safran. (Übersetzung).
18. Die Wirkungen der Ausrottung der Wälder.
19. Alexander der Grosse. (Übersetzung).
20. Das Wasser in den Flüssen. (Übersetzung).
21. Die Festlichkeiten beim Beginn der Nilüberschwemmungen in Ägypten (Übersetzung).
22. Das todte Meer (Übersetzung).
23. Inhalt des Gessners: Das hölzerne Bein.

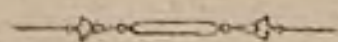
W VI. klasie.

1. Die Legende vom h. Placidus. Legende.

2. Geschichte der Stadt Abdera. Nach einem Abschnitte aus den Abderiten Wielands.
3. Die Jagdabenteuer des Kaisers Max. (Nacherzählung).
4. Ein Ausflug auf den Ätna. (Übersetzung).
5. Kurzer Inhalt des Gedichtes: Oberon von Wieland.
6. Die beschämten Schmeichler. (Übersetzung).
7. Das Scepter Rudolfs von Habsburg. (Übersetzung).
8. Die Bergwerke zu Idria. (Übersetzung).
9. Die Vorfabel zu Lessings Minna von Barnhelm.
10. Nicolaus Kopernik.
11. Plinius des älteren Tod. (Übersetzung).
12. Die Glocken von Krosno. (Eine Legende).
13. Verschiebe nicht auf morgen, was du heute thun kannst.
14. Die Eigenschaften des Sauerstoffs. (Übersetzung).
15. Die Unterseeische Welt. (Übersetzung).
16. Der Zeitmesser Alfreds des Grossen.

W VII. klasie.

1. Der Zirknitzer See. (Übersetzung).
2. Gliederung des ersten Gesanges von Goethes „Hermann u. Dorothea", in tabellarischer Form.
3. „Der Sänger" von Goethe, „Der Graf von Habsburg" von Schiller und „Sängers Fluch" von Uhland sind in Bezug auf den Grundgedanken mit einander zu vergleichen.
4. Schilderung einer kleinstädtischen Wirtschaft. Nach Goethes Hermann und Dorothea IV.
5. Kaufcontract über ein Wohnhaus sammt Zubehör.
6. Die Perlenfischerei. (Übersetzung).
7. Brief an einem Fabriksherrn mit der Bitte um Anstellung.
8. Die Luft. (Übersetzung).
9. Vertheidigungsrede des Ritters in Schillers „Kampf mit dem Drachen".
10. Polen und Ungarn. (Übersetzung).
11. Nutzen der Eisenbahnen. (Abhandlung).
12. Der Diamant. (Übersetzung).
13. Gedankengang des Prologs in Schillers „Jungfrau von Orleans".
14. Die pragmatische Sanction. (Übersetzung).
15. Schuld und Sühne der Jungfrau von Orleans in Schillers Drama.

ŚRODKI NAUKOWE.

A) Biblioteka.

Zawiadowca: prof. **Michał Rembacz.**

I. Biblioteka nauczycieli:

Z dniem 15. lipca zeszłego roku liczyła dzieł	624	w 1281	tomach.
W bieżącym roku szkolnym przybyło dzieł	27	„ 44	„
Prenumerowane czasopisma i dzieła wychodzące zeszytami dały	—	20	„
Ogólny zatem stan biblioteki nauczycielskiej z dniem 15. lipca 1886	dzieł 651	w 1345	tomach.

Nadto pozostało 95 zeszytów czasopism i dzieł wychodzących częściowo.

a) Z dzieł nowych otrzymała biblioteka w darze:

Od Wysokiego Ministerstwa Wyznań i Oświecenia: Pick. Neue Beiträge zur Statistik der öffentlichen Mittelschulen.

Od Wysokiej c. k. Rady szkolnej krajowej: Sprawozdanie c. k. Rady szkolnej krajowej o stanie szkół średnich galicyjskich w latach 1875—1883. Część II.

Od autora: Krótki opis geograficzny austryacko-węgierskiej monarchii, napisał Dr. Izydor Szaraniewicz.

b) Z dzieł zakupionych w bieżącym roku szkolnym ważniejsze są:

Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort u. Bild. — Müller E. Theologia moralis 3 L. — Lübke Wilhelm. Grundriss der Kunstgeschichte. — Szujski. Dzieła. — Szarłowski i Sutowicz. Krótki rys dziejów. — Haas Hippolyt. Katechismus der Geologie. — Taschenberg. Die Insecten nach ihrem Schaden u. Nutzen. — Taschenberg. Die Verwandlungen der Thiere. — Taschenberg. Bilder aus dem Thierleben. — Gräber. Die äusseren mechanischen Werkzeuge der Wirbel-Thiere 2 Bde. — Humboldt. Kosmos. — Altum u. Landois. Lehrbuch der Zoologie. — Berthold u. Landois. Lehrbuch der Botanik. — Luersen. Grundzüge der Botanik. — Baenitz. Handbuch der Botanik. — Roscoe-Schorlemmer. Die Spectralanalyse. — Kleyer Dr. A. Mathematisch-technisch-naturwissenschaftliche

Encyklopädie 3 Bde. — Kowalski ks. Tomasz. Chronometrya. — Cremona-Trautvetter. Elemente der projectivischen Geometrie. — Mell C. Vorlageblätter für Schriftzeichen.

c) Nabyto dalszy ciąg dzieła: Słownik geograficzny (do zeszytu 78. włącznie).

d) Prenumerowano następujące czasopisma: Zeitschrift für das Realschulwesen. — Biblioteka warszawska. — Berichte der deutschen chemischen Gesellschaft. — Dr. Petermann. Mittheilungen. — Kosmos. — Centralblatt für das gewerbliche Unterrichtswesen. — Supplement zum Centralblatt für das gewerbl. Unterrichtswesen. — „Muzeum“. Czasopismo Towarzystwa nauczycieli szkół wyższych. — Przewodnik gimnastyczny. — Przewodnik bibliograficzny. — Gazeta lwowska z Przewodnikiem naukowym i literackim.

e) Do biblioteki nadesłały rozmaite zakłady naukowe z całej monarchii swoje sprawozdania za rok szkolny 1885. w liczbie 150 za co w zamian przesłał im zarząd biblioteki sprawozdanie tutejszego zakładu.

II. Czytelnia uczniów polska i ruska.

Z końcem roku szkolnego 1885. liczyła dzieł:

w języku polskim	501	w	728	tomach
„ „ ruskim	65	„	86	„
razem . . .	566	w	814	tomach

W roku szkolnym 1886. przybyło:

w języku polskim	16	w	28	tomach
„ „ ruskim	—		—	
razem . . .	16	w	28	tomach

Ogólny zatem stan czytelni z dniem 15. lipca 1886. dzieł 582 w 842 tomach.

Z dzieł zakupionych w ostatnim roku szkolnym ważniejsze są: Kraszewski J. I. Powieści historyczne: Infantka 3 t., Bajbuza 3 t., Banita 3 t., Na królewskim dworze 3 t. — Bolesławita. Żyd 3 t. — Kubala.

Szkice historyczne I. i II. serya. — Goethe. Herman i Dorota, przełożył Dr. T. Ziemba. — Zathey Hugo. Pisma tom I. — Grube - Zajączkowska. Dzieje nowożytne w obrazach.

Nadto prenumerowano czasopisma: Przyrodnik i Misye katolickie.

W bieżącym roku szkolnym przedsięwzięto stosownie do Wysokiego Rozporządzenia Pana Ministra Wyznań i Oświaty z dnia 16. grudnia L. 23324. ścisłą rewizyę książek do czytelni należących, w tym celu, aby żadna z nich nie zawierała w sobie nic takiego, coby się sprzeciwiało uczuciom patryotyzmu, religii i moralności. Zauważyć tu jednak wypada, że i w dawniejszych latach czuwało grono nauczycieli bacznie nad tem, by w czytelni uczniów nie znajdowała się żadna książka wyż wymienione uczucia obrażająca, to też pewna liczba książek do czytelni zakupionych i w inwentarzu zapisanych nie była nigdy młodzieży wypożyczoną, z powodu, że po zbadaniu treści takowych zaraz po ich sprawieniu uznano je do tego celu za nieodpowiednie. Książki te stanowią też przeważną część tych, które w skutek tegorocznej bardzo ścisłej rewizyi z inwentarza wydzielono, a których liczba wynosi ogółem 40 dzieł w 89 tomach. Ponieważ dzieła wydzielone są z małym wyjątkiem nie bez pewnej wartości, przeto włączono takowe do biblioteki nauczycielskiej, a tylko kilka bardziej zdefektowanych i małą wartość przedstawiających postanowiono zniszczyć.

III. Biblioteka pomocy naukowej.

Z końcem roku szkolnego 1885 liczyła książek	653
Z końcem roku szkolnego 1886. otrzymano w darze . . .	90
Pozostaje zatem na rok szkolny 1886. książek	743

a mianowicie:

	Kl. I.	Kl. II.	Kl. III.	Kl. IV.	Kl. V.	Kl. VI.	Kl. VII.	razem
Religij obrz. łać.	16	14	10	9	6	3	2	60
„ „ greck.	4	6	5	1	4	2	1	23
Wypisów polskich	35	23	18	10	18			104
Gramatyk polskich	27				—	—	—	27
Historyj literatury polskiej . .	—	—	—	—	1			1
Wypisów niemieckich . . .	46		8	9	9			72
Gramatyk niemieckich . . .	46				—	—	—	46
Początków jęz. niemieckiego .	5	—	—	—	—	—	—	5
Geografij	25	3	4	3	24			59
Statystyk	—	—	—	—	—	—	3	3
Atlasów geograficznych . .	—	—	—	—	—	—	—	9
Historyj powszechnych . . .	—	20	19	10	10	8	5	72
„ kraju rodzinnego . .	—	—	—	—	—	—	—	4
Arytmetyk	30		10	10	10			60
Geometryj	30				4			34
Logarytmów	—	—	—	—	—	7		7
Fizyk	—	—	19	10	—	8		37
Historyj naturalnych . . .	20	m. 7 b. 18	—	—	2	2	3	52
Geometryj wykreślnych . .	—	—	—	—	3	1	5	9
Chemij	—	—	—	4				4
Czytanek ruskich	—	—	—	—	—	—	—	6
Gramatyk „	—	—	—	—	—	—	—	8
Wypisów Switkowskiego . .	—	—	—	—	—	—	—	18
Spiewników	—	—	—	—	—	—	—	23
								743

Biblioteka pomocy naukowej otrzymała w darze od Świetnej Dyrekcyi tutejszego c. k. gimnazyum 13 egzemplarzy Wypisów Janoty i tyleż egzemplarzy Gramatyki Janoty, zaś od Szanownego Zarządu Bursy im. św. Mikołaja 3 egzemplarze Gramatyki Janoty. Za te dary składa Zarząd biblioteki na tem miejscu Szanownym Dawcom serdeczne podziękowanie.

Z końcem roku szkolnego złożyli bibliotece pomocy naukowej w darze książki naukowe: Abituryenci: Kornella 2 książek, Majeranowski 2, Smereczyński 2, Sperber 2, Zacharjasiewicz 1. — Uczniowie klasy V. Kobylański 1, Lewicki 1, Teliszewski 2. — Uczniowie klasy IV. Kawecki 2, Kiszakiewicz 2, Lewicki Roman 2, Wierzejski 2. — Uczniowie klasy III. Appenzeller 2, Insler 1, Kerth 1, Kopystyński 2, Miazga 1, Mitschka 2, Rożałowski 2, Stamfest 2, Szeps 2, Waldeker 3, Zdanowicz 2. — Uczniowie klasy II. Bogad 2, Burczyk 1, Eibel 2, Goldschlag 3, Kubessa 2, Kuzian 2, Taschke 3, Tustanowski 2. — Uczniowie klasy I. Immerdauer 1, Kitrys 2. Razem 61 książek.

Biblioteka niemiecka dla uczniów.

Zawiadowca: prof. **J. Wójcik.**

Z końcem zeszłego roku szkolnego liczyła biblioteka niemiecka dla uczniów dzieł 155 w 360 częściach; w bieżącym roku szkolnym zakupiono na podstawie wskazówek, podanych w katalogu wydanym przez towarzystwo wiedeńskie „Mittelschule“ dzieł 4 w 8 częściach.

W ciągu roku ubyło dzieł 21 w 52 częściach (z tych 4 dzieła w 6 częściach przepadły u uczniów, a 17 dzieł w 46 częściach wydzielono prowizorycznie z biblioteki po dokonanej rewizyi książek); pozostaje przeto obecnie 138 dzieł w 316 częściach.

Zakupiono: Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. — Gindely, Lehrbuch d. allgemeinen Geschichte. — Vilmar, Lebensbilder deutscher Dichter. — Nieritz's Erzählungen.

Biblioteka ta rozpada się na 3 stopnie i następujące działy:

Sign.	Dział: Stopień:	I.	II.	III.	razem
	dla klas:	I-III	IV-V	VI-VII	
A a.	Geografia, opisy krajów, wizerunki obyczajowe	3	4	3	10
b.	Podróże i odkrycia	2	6	1	9
B a.	Historya	2	20	11	33
b.	Biografie	15	23	3	41
C a.	Historya naturalna	—	7	14	21
b.	Fizyka, chemia, wynalazki	—	4	24	28
D a.	Religia, mitologia	1	4	1	6
b.	Filozofia	—	—	2	2
c.	Estetyka, poetyka	—	1	3	4
E a.	Hist. literatury, komentarze do autorów	—	—	12	12
b.	Klasycy niemieccy	—	—	20	20
c.	Inni nowsi poeci i wydania zbiorowe	1	1	7	9
d.	Tłómaczenia dawniejszych poezyj niem.	—	—	3	3
e.	Tłómaczenia pisarzy obcych	—	—	9	9
f.	Baśnie i podania	8	3	8	19
g.	Powiastki	36	32	1	69
h.	Nowelle i romanse	—	6	14	20
F	Różności (Mixta)	1	—	—	1
	Razem	69	111	136	316

Uczniowie wypożyczali książki raz w tygodniu. Korzystało z biblioteki 79 uczniów od klasy III.—VII., a przeczytali ogółem tomów 418.

Zbiór map.

Zawiadowca: prof. **J. Kobak.**

Do zbioru map zakupiono:

1) Chavanne: Handatlas 1—7 Lfg.
2) Kiepert: Polit. Schul-Wandkarte v. Asien.
3) „ Wandkarte der brit. Inseln.
4) Petermann: Karte v. Süd-Amerika.
5) Spruner-Bretschneider: Europa zur Zeit des 30-jahr. Krieges.
6) „ „ Europa im 18 Jahrhunderte.
7) Mapa Galicyi wedle zdjęć sztabu generalnego (ciąg dalszy 10 kart).

B) Gabinet fizykalny.

Zawiadowca: prof. **Karol Gorecki.**

Gabinet fizykalny liczy przyrządów zapisanych w 245 numerach inwentarza, tak samo narzędzi w 93. numerach.

W roku szkolnym 1886. zakupiono z handlu W. J. Rohrbecka w Wiedniu następujące przyrządy:

1) Katetometer podług Staudingera. 2) Dzwon nurkowy. 3) Piezometer Oersteda. 4) Taran hidrauliczny. 5) Hipsometer. 6) Dazymeter. 7) Balon Charliera. 8) Przyrząd Bourdona do okazania zasady aneroidów. 9) Barometr naczyńkowy. 10) Dzwon Haldata. 11) Reostat Wheatsthona. 12) Bateryą termoelektryczną.

Również dano do naprawy pompę powietrzną.

C) Gabinet chemiczny.

Zawiadowca: prof. **F. Miazga.**

Ważniejsze przyrządy zakupione w r. b.

1) Lampa Breitenlohnera 2) flaszeczek szklannych z nakrywkami sztuk 15. 3) dwa moździerze porcelanowe. 4) termometr Celsiusza na 360.C. 5) retorta żelazna. Prócz tego obok zakupionych ważniejszych preparatów chemicznych wpłynęło do zbioru kilka połączeń z nieorganicznej i organicznej chemii, zrobionych przez uczniów z klas wyższych, uczęszczających na ćwiczenia do laboratorium chemicznego.

D) Gabinet historyi naturalnej.

Zawiadowca: prof. **Karol Borowiczka.**

Zakupiono w tym roku następujące przedmioty:

Modele mózgu, serca i skóry. Czaszka owcy ♂. Hapale Jacchus. Turdus pilaris. Lusciola luscinia. Pyrhula vulgaris. Bombycilla garrula. Upopa epops. Trochilus moschitus. Cypselus apus. Columba livia fera. Perdoix coturnix. Scolopax rusticola. Lacerta viridis. Chameleo vulgaris. Salamandra maculata. Testudo greca. Caprimulgus europeus. Motacilla flava. Fringilla carduelis. Hirundo rustica. Szafka oszklona ze stolikiem do klasy I.

E) Gabinet rysunków odręcznych.

Zawiadowca: prof. **Jan Czapelski.**

Zakupiono w roku szk. 1886.

1) Feirich Vat. Blätter für Kunstgewerbe. 2) Klimsch T. C. Devisen. Vignetten Alegorien. 3) Häuselmann: a) Taschenbuch für das farbige Ornament. b) Zeichenbuch des Lehrers. c) Populäre Farbenlehre. 4) Bargue Cours de dessin 12 numerów.

F) Gabinet geometryi wykreślnej.

Zawiadowca: prof. **Michał Rembacz.**

W tym roku zakupiono stolik mierniczy Starkego z dwoma rysownicami i widełki z pionikiem.

Fundusze na środki naukowe.

Dotacya gminy miasta Stanisławowa	1000	Złr.	—
Z taks wstępnych wpłynęło	136	„	50 cnt.
Z datków na środki naukowe	202	„	—
Z taks za duplikaty świadectw	4	„	—
Razem	1342	Złr.	50 cnt.

Statystyka uczniów.

	W klasie							Razem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	
1. Liczba.								
Z końcem roku szk. 1884/5. .	41	27	28	19	17	17	7	156
Z początkiem „ 1885/6. .	51	33	36	22	24	18	13	197
Podczas roku szk. wstąpiło . .	1	—	1	2	1	—	—	5
Przyjęto więc w ogóle . . .	52	33	37	24	25	18	13	202
Pomiędzy tymi:								
Nowo przyjęci i to:								
z promocyą do wyższej klasy	42	2	1	3	2	—	—	50
przeszli z gimnaz. z promocyą	1	3	2	1	2	—	—	9
„ „ bez promocyi	2	—	3	1	—	—	—	6
repetenci					1			
Ponownie przyjęci i to:								
z promocyą do wyższej klasy	—	24	20	16	16	12	11	99
repetenci	7	4	11	3	4	6	2	37
Podczas roku szk. wystąpili .	14	4	3	4	8	2	—	35
Liczba uczniów z końc. r. 1886.	38	29	34	20	17	16	13	167
Pomiędzy tymi:								
uczniów publicznych	38	29	34	18	14	16	13	
„ prywatnych	—	—	—	2	3	—	—	
2. Miejsce urodzenia (ojczyzna)								
Stanisławów	21	10	17	7	5	6	1	67
Galicya oprócz Stanisławowa .	15	16	16	11^{2}	9^{3}	10	12	89^{5}
Niższa Austrya	1	—	—	—	—	—	—	1
Czechy	—	1	—	—	—	—	—	1
Węgry	—	—	1	—	—	—	—	1
Romunia	—	1	—	—	—	—	—	1
Rosya	1	1	—	—	—	—	—	2
Razem . .	38	29	34	18^{2}	14^{3}	16	13	162^{5}
3. Język ojczysty.								
Polski	26	24	30	14^{2}	12^{3}	14	8	128^{5}
Ruski	8	3	3	3	2	1	5	25
Niemiecki	3	1	1	1	—	—	—	6
Inne	1	1	—	—	—	1	—	3
Razem . .	38	29	34	18^{2}	14^{3}	16	13	162^{5}

	W klasie							Razem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	
4. Wyznanie religijne.								
Rzym. katolickie	21	21	18	13^{1}	7^{1}	13	7	100^{2}
Grecko katol.	8	3	3	3	2	1	5	25
Orm. katol.	—	1	2	—	$—^{2}$	—	—	3^{2}
Ewangielickie	—	—	2	—	—	—	—	2
Mojżeszowe	9	4	9	2^{1}	5	2	1	32^{1}
Razem . . .	38	29	34	18^{2}	14^{3}	16	13	162^{5}
5. Wiek uczniów.								
10 lat	1	—	—	—	—	—	—	1
11 „	2	—	—	—	—	—	—	2
12 „	12	—	—	—	—	—	—	12
13 „	12	4	1	—	—	—	—	17
14 „	9	15	7	—	1	—	—	32
15 „	1	8	12	1	1	—	—	23
16 „	1	—	7	7^{2}	1^{2}	1	—	17^{4}
17 „	—	2	3	6	2^{1}	1	1	15^{1}
18 „	—	—	3	3	5	4	3	18
19 „	—	—	1	—	4	5	4	14
20 „	—	—	—	1	—	4	2	7
21 „	—	—	—	—	—	1	—	1
22 „	—	—	—	—	—	—	1	1
23 „	—	—	—	—	—	—	—	—
24 „	—	—	—	—	—	—	2	2
Razem . . .	38	29	34	18^{2}	14^{3}	16	13	162^{5}
6. Według miejsca pobytu rodziców.								
Miejscowi	30	18	22	11^{1}	9^{1}	8	9	107^{2}
Zamiejscowi	8	11	12	7^{1}	5^{2}	8	4	55^{3}
Razem . . .	38	29	34	18^{2}	14^{3}	16	13	162^{5}
7. Klasyfikacya z końcem r. szk. 1886.								
Stopień celujący	1	1	1	—	1	1	1	6
Stopień pierwszy	23	12	15	12^{1}	8^{2}	11	12	93^{3}
Przeznaczeni do exam. popraw.	6	9	11	4^{1}	4^{1}	—	—	34^{2}
Stopień drugi	6	7	6	—	1	2	—	22
Stopień trzeci	2	—	1	2	—	—	—	5
Przypuszczeni do exam. uzupełniającego z powodu słabości .	—	—	—	—	—	2	—	2
Razem . . .	38	29	34	18^{2}	14^{3}	16	13	162^{5}

	W klasie							Razem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	
8. Opłaty.								
Opłatę szkolną składać byli obowiązani:								
w 1-szem półroczu	51	15	22	19	13	11	5	136
w 2-giem półroczu	27	17	28	11^{2}	9^{3}	10	5	107^{5}
Uwolnieni od połowy opłaty:								
w 1-szem półroczu	—	1	—	—	—	—	—	1
w 2-giem półroczu	—	—	—	—	—	—	—	—
Uwolnieni od całej opłaty:								
w 1-szem półroczu	—	17	15	4	11	7	8	62
w 2-giem półroczu	19	13	8	8	7	6	8	69
Opłata szk. wynosiła w ogóle złr.								
w 1-szem półroczu	490	155	220	190	132	132	60	1379
w 2-giem półroczu	190	160	270	130	120	120	60	1050
Razem . . .	680	315	490	320	252	252	120	2429
Taksy wstępne wynosiły Złr. .	92·4	10·5	10·5	10·5	10.5	—	2·1	136·5
Datki na środki naukowe „ . .	52	33	37	24	25	18	13	202
Opłaty za duplikaty świadectw	1	1	—	2	—	—	—	4
Razem . . .	145·4	44·5	47·5	36·5	35·5	18	15·1	342·5
9. Na naukę przedmiotów nadobowiązkowych uczęszczało								
Na język ruski	10	8	5	5	2	1	5	36
„ „ francuski	—	5	7	5	6	5	1	29
„ historyę krajową	—	—	34	14	—	16	12	76
„ śpiew	15	8	3	1	2	—	1	30
„ gimnastykę	35	29	24	16	11	12	8	135
10. Stypendya.								
Liczba stypendyów	—	—	1	—	1	2	3	7
Ogólna kwota stypendyów . .	—	—	42	—	157·5	315	472·5	987

Oprócz tego otrzymał jeden uczeń klasy VII. jednorazową zapomogę w kwocie 42 Złr. z fundacyi ś. p. Abrahama Halperna.

Examin dojrzałości.

Zagadnienia do piśmiennego examinu dojrzałości.

1. Z języka polskiego: Porównać wojny peloponeskie z punickimi.

2. Z języka niemieckiego: a) Tłumaczenie z niemieckiego na język polski z dzieła: Das Buch der Erfindungen B. II. S. 112—114. ustęp: „Geschichte des Luftballons" z wypuszczeniem ustępu o pochodzeniu Montgolfierów aż do słów „ermöglichte den M. das Gelingen ihrer Versuche" (64 wierszy). — b) Tłumaczenie z polskiego na niemieckie z dzieła: Remarkiewicz Jan. Wzory prozy (wyd. 5.) t. 1. str. 242—3. ustęp: „Anielskie ziółko" (wierszy 47).

3. Z matematyki:

a) Rozwiązać zrównanie:

$$\sqrt[3]{y^2} - \sqrt[3]{x^2} = 16,\quad y^2 - x^2 = 14896$$

b) Ktoś obowiązany jest po 10. latach zapłacić 12000 Złr. wraz z 4% procentu składanego od tej kwoty. Ten dług chce zapłacić w 10-ciu równych ratach płatnych na końcu każdego roku. Jak wielka będzie jedna rata?

c) W trójkącie płaskim ukośnokątnym różnica dwu boków $a - b = 368\cdot9425$ km., trzeci bok $c = 761\cdot24$ km., na przeciwległy temuż kąt $\gamma = 38^0\,18'\,6''$. — Po wyprowadzeniu dotyczącego wzoru rozwiązać ten trójkąt.

4. Z geometryi wykreślnej.

a) Obrócić jedną z dwu danych przecinających się prostych około drugiej o dany kąt α.

b) Oznaczyć cień własny i rzucony na rzutnie, jakoteż cień rzucony do wnętrza przewróconego, próżnego ostrosłupa prostego o podstawie sześciobocznej umiarowej.

c) Narysować perspektywę ośmiościanu, którego jeden z przekrojów głównych (kwadratowych) leży w płaszczyźnie prostopadłej do tła, przyczem jedna para boków tego przekroju jest do tła równoległa.

Examina piśmienne odbyły się od dnia 15. do 19. czerwca; examina ustne odbyły się pod przewodnictwem Wgo Pana Inspektora Antoniego Sołtykiewicza w dniach od 5. do 7. lipca.

Pomoc dla ubogich uczniów.

A. Przychód:

Z przeszłego roku zostało	116 złr.	90	cnt.
Wny P. Dr. Gajewski adwokat krajowy ofiarował	15 „	—	„
„ „ Telcz ze Stanisławowa	2 „	75	„
„ „ Kerth Jakób piekarz	— „	50	„
„ „ Kawęcki inżynier	1 „	—	„
Wna Pni Podwysocka obywatelka	10 „	—	„
Abiturienci klasy VII.	8 „	—	„
Dochód z datków uczniów do puszki w czasie exhort	10 „	43	„
razem . .	164 złr.	58	cnt.

B. Rozchód.

Oprawa książek dla ubogich uczniów	12 złr.	6	cnt.
Zapłacono opłatę szkolną całą lub w części . .	64 „	89	„
wydano razem . .	76 złr.	95	cnt.
Pozostaje przeto na rok 1886/7 . .	87 złr.	63	cnt.

Ważniejsze rozporządzenia

w ciągu roku szkolnego 1886.

Okólnik W. R. szk. z dnia 4. września 1885. l. 10084 zalicza w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego „Uczebnyk chrystyańsko-katołyckoi Etyki piśla Dra A. Wapplera, perełożyw Bohdan Piórko u Lwowi 1885“.

Okólnik z dnia 18. sierpnia 1885 l. 9221. W. R. szk. zalicza w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego „Wypisy niemieckie na kl. III. ułożył Edward Hamerski. Wyd. 3.

Okólnik z d. 23. sierpnia 1885 l. 9771. W. R. szk. zalicza w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego „Arytmetykę i algebrę dla klas wyższych Bodyńskiego i Geometryą dla klas wyższych Staneckiego“. Wyd. 2.

Rozporządzenie W. Min. W. i O. z d. 6. sierpnia 1885. l. 4796. zabrania drukowania na okładzinkach książek szkolnych anonsów książek z wyjątkiem takich, które dozwolone są do użytku szkolnego.

W. Minist. W. i O. rozp. z dnia 23. lipca 1885. l. 4853 zabroniło ze względów zdrowotnych używania w szkołach zeszytów i tabliczek prosto i ukośnie kratkowanych.

Okólnik z dn. 3. października 1885. r l. 10925. W. R. szk. zalicza

w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego „Wypisy niemieckie Harwota dla klas wyższych“. Wyd. 2.

W. Minst. W. i O. rozp. z d. 8. listopada 1885. l. 22131. poleca, aby dzień 19. listopada jako dzień imienin Najjaśniejszej Pani był bezwarunkowo wolny od nauki szkolnej.

Okólnik z d. 2. lutego 1886. l. 1647. W. R. szk. zalicza w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego „Opis geograficzny Monarchii Austryacko-węgierskiej Dr. J. Szaraniewicza“. Wyd. III.

W. Minist. W. i O. rozp. z d. 26. stycznia 1886. l. 1512. znosi lokacye uczniów.

Okólnik z d. 27. lutego 1886. l. 9517. W. R. szk. zalicza w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego „Gindelego Dzieje powszechne, tłumaczył M. Markiewicz“. Wyd. 2.

W. Minist. W. i O. rozp. z dnia 9. marca 1886. l 4452. usuwa ze skali obyczajów cenzurę: wzorowe. — i ze skali postępu cenzurę: znakomity, — a wprowadza do skali obyczajów jako drugi stopień cenzurę: zadowalające.

W. R. szk. kraj., rozp. z dnia 14. marca 1886. l. 14942 poleca jako środek pomocniczy przy nauce historyi naturalnej „Systematyczny przegląd ssawców dla szkół średnich i ludowych. Wydanie polsko-ruskie, uskutecznione za zezwoleniem nakładcy przez Towarzystwo pedagogiczne. Lwów 1885.

Okólnik ž d. 21. marca 1886. l. 3195. W. R. szk. kr. zalicza tymczasowo w poczet książek dozwolonych do użytku szkolnego „Katechizm religii chrześciańsko-katolickiej J. Schustera, przełożył ks. J. Zieliński. Wyd. III.

W. Minist. W. i O. rozp. z dnia 16. grudnia 1885. l. 23323. poleca unikać niepotrzebnych zmian książek szkolnych i zabrania narażać uczniów na jakiekolwiek niepotrzebne wydatki.

W. Minist. W. i O. rozp. z d. 2. stycznia 1886. l. 85. ustanawia dwa terminy do examinów wstępnych do klasy pierwszej, pierwszy w dn. 15. i 16. lipca, drugi w dniach 1. i 2. września; w każdym z tych terminów ma się rozstrzygać stanowczo o przyjęciu lub nieprzyjęciu ucznia, a powtórzenie wstępnego examinu ani w tym samym, ani w innym zakładzie nie jest dozwolone.

Ok. z d. 21. czerwca l. 7111. W. R. szk. kr. poleca jako środek pomocniczy przy nauce hist. nat. „Systematyczny przegląd ptaków dla szkół średnich“ za pozwoleniem nakładcy wydanie polsko-ruskie, uskutecznione przez Towarzystwo pedagogiczne.

Wys. Minist. W. i O. rozp. z d. 12. czerwca 1886 l. 9681 zarządza, że począwszy od roku szk. 1886/7 wynosić ma opłata szkolna na jedno półrocze we Wiedniu 25 złr., dla innych miejscowości liczących więcej niż 25000 mieszkańców 20 złr., dla wszystkich innych miejscowości 15 złr.

Kronika zakładu.

Rok szkolny rozpoczęto dnia 1. września uroczystem nabożeństwem, na którem odśpiewali uczniowie hymn ludu.

Wys. Minist. W. i O. rozp. z d. 17. września 1885. l. 17115 przydzieliło profesora tut. zakładu Mieczysława Łazarskiego do IV. gimnazyum we Lwowie.

Dzień 4. października, jako dzień imienin Najjaśniejszego Pana i dzień 19. listopada, jako dzień imienin Najjaśniejszej Pani obchodził zakład uroczystem nabożeństwem, po którem odśpiewano hymn ludu.

Dnia 23. grudnia zakończył życie uczeń klasy V. Stefanicki Alexander, a dnia 24. lipca uczeń kl. VI. Hunca Józef. Grono nauczycieli i młodzież szkolna wzięły udział w oddaniu im ostatniej posługi.

Od dnia 19. do 23. stycznia lustrował tutejszy zakład c. k. Inspektor krajowy Wielmożny Antoni Sołtykiewicz i udzielił na konferencyi odbytej dnia 23. stycznia członkom grona wskazówek pod względem metodycznego postępowania przy nauce.

Dnia 4. maja odprawiono nabożeństwo żałobne za duszę ś. p. Cesarzowej Maryi Anny, a dnia 6. lipca za duszę ś. p. Cesarza Ferdynanda I.

W ciągu roku szkol. przystępowała młodzież trzy razy do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza.

Rok szkolny zakończono 15. lipca stosowną przemową ks. katechetów obu obrządków w salach exhortowych i uroczystem nabożeństwem po którem odśpiewali uczniowie hymn ludu.

Klasyfikacya uczniów z końcem II. półrocza.

Klasa I.

Klasyfikowano uczniów 38.

Stopień celujący.

Trecz Stanisław.

Stopień pierwszy.

Angermann Jakób
Axelrad Izrael
Balicki Leopold
Berger Józef
Burtowy Mikołaj
Cycoń Ludwik
Dąbrowicki Emil
Ergetowski Jan
Hirsch Samuel
Hohn Józef
Hryniszczak Mikołaj
Kleinfeld Izrael
Lustig Aleksander
Messing Hersch
Nowak Eugeniusz
Sawicki Antoni
Skliwa Alojzy
Składziej Jan
Smereczyński Antoni
Steiner Fryderyk
Szefczik Jan
Wohlfeld Karol
Zaremba Janusz.

Sześciu uczniom pozwolono poprawiać cenzurę z jednego przedmiotu po wakacyach, sześciu otrzymało stopień drugi, dwu stopień trzeci.

Klasa II.

Klasyfikowano uczniów 29.

Stopień celujący.

Kuzian Franciszek.

Stopień pierwszy.

Bohun Bronisław
Bugod Meier
Duzinkiewicz Jan
Goldschlag Akiwa
Herdegen Ludwik
Hilczer Maryan
Kubessa Gustaw
Mykietiuk Karol
Strohal Jan
Taschke Jan
Tustanowski Bronisław
Weishaus Izrael.

Dziewięciu uczniom pozwolono poprawiać cenzurę z jednego przedmiotu po feryach, siedmiu uczniów otrzymało stopień drugi.

Klasa III.

Klasyfikowano uczniów 34.

Stopień celujący.

Gierynowicz Andrzej.

Stopień pierwszy.

Bernfeld Mortko
Hein Wincenty
Jakubsche Rudolf
Kopystyński Jan
Malikiewicz Władysław
Miazga Jan
Rożałowski Jan
Scherer Reinhard
Składziej Wincenty
Springer Edward
Szulkiewicz Jan
Teodorowicz Kazimierz
Warteresiewicz Aleksander
Wituszyński Julian
Zdanowicz Marcin.

Dwunastu uczniom pozwolono poprawiać cenzurę z jednego przedmiotu po wakacyach, pięciu uczniów otrzymało stopień drugi, jeden stopień trzeci.

Klasa IV.

Klasyfikowano uczniów 20.

Stopień pierwszy.

Brettler Aron, prywatysta
Diener Zygmunt
Hlawaty Stanisław
Kawecki Władysław
Kiszakiewicz Tadeusz
Lewicki Roman
Lustgarten Friedel
Mokłowski Kazimierz
Nowicki Stanisław
Peitzer Mojżesz
Potocki Ksawery
Tomenko Jerzy
Wierzejski Antoni.

Pięciu uczniom pozwolono poprawiać cenzurę z jednego przedmiotu po feryach, dwu uczniów otrzymało stopień trzeci.

Klasa V.

Klasyfikowano uczniów 17.

Stopień celujący.

Nowomiejski Kazimierz.

Stopień pierwszy.

Augenblick Leiser
Halpern Hersch
Lewicki Adam
Łużecki Michał
Ochocki Roman
Rauch Joel

Sawicki Aleksander
Teliszewski Tomasz
Wartanowicz Eugeniusz prywatysta
Wisłocki Kazimierz prywatysta.

Pięciu uczniom pozwolono poprawiać cenzurę z jednego przedmiotu po feryach, jeden uczeń otrzymał stopień drugi.

Klasa VI.

Klasyfikowano uczniów 14

Stopień celujący.

Kossowicz Włodzimierz

Stopień pierwszy.

Chrz Wilhelm
Dewicz Emeryk
Dworski August
Hammer Albin
Kalik Józef
Lewicki Adolf
Lindenbaum Mojżesz
Marcinkiewicz Czesław
Niestenberger Marceli
Schmidt Witołd
Staszkiewicz Michał.

Dwu uczniów otrzymało stopień drugi.

Klasa VII.

Klasyfikowano uczniów 13.

Stopień celujący.

Smereczyński Franciszek

Stopień pierwszy.

Jarosz Ferdynand
Kornella Andrzej
Kramer Wilhelm
Majeranowski Jan
Myron Jan
Semianów Michał
Siebauer Eugeniusz
Słonecki Wiktor
Sperber Nusen Leib
Szameit Bolesław
Szczepański Ludwik
Zachariasiewicz Mikołaj

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

Kornella Andrzej
Majeranowski Jan
Myron Jan
Semianów Michał
Siebauer Eugeniusz
Słonecki Wiktor
Smereczyński Fr. świad. chlubne
Sperber Nusen Leib
Szameit Bolesław
Zachariasiewicz Mikołaj.

Trzem abituryentom pozwolono poprawiać cenzurę z jednego przedmiotu po sześciu tygodniach.

Warunki przyjęcia ucznia do zakładu.

Do examinu wstępnego do klasy I. i klas wyższych zgłosić się należy do dyrekcyi najpóźniej dnia 31. sierpnia. Examina te jakoteż examina poprawcze odbędą się w dniach 1. i 2. września.

Wpisy uczniów do zakładu odbędą się dnia 1. i 2. września, późniejsze zgłoszenia się będą tylko w ważnych wypadkach uwzględniane. — Uczniowie zgłosić się mają do zapisu w towarzystwie ojca, matki lub ich zastępcy.

Uczniowie tutejszego zakładu mają przy wpisie wykazać się świadectwem szkolnem z ostatniego półrocza; uczniowie nowo-wstępujący do zakładu oprócz tego metryką chrztu lub urodzenia, bez których przyjęci być nie mogą.

Każdy uczeń obowiązany jest złożyć przy wpisie 1 złr. na zbiory naukowe, uczniowie nowo-wstępujący oprócz tego taksę wstępną w kwocie 2 złr. 10 cnt.

Od roku szk. 1886/7 wynosi na mocy rozporządzenia Wysokiego Ministerstwa W. i O. półroczna opłata szkolna we wszystkich klasach 15 złr. Uczniowie obowiązani do uiszczenia opłaty szkolnej mają złożyć dyrekcyi do 15. października markę opłaty szkolnej, którą w kasie tutejszego c. k. głównego urzędu podatkowego za powyższą cenę nabędą. — Uczniowie, którzy marki w powyższym terminie nie złożą, nie mogą dalej uczęszczać do szkoły.

Nabożeństwo wstępne odbędzie się dnia 3. września, a nauka szkolna rozpocznie się dnia 4. września.

Józef Czaczkowski

c. k. dyrektor.

